

Sven Lange

Tesaurusen i ordförrådsforskningens tjänst

December 2000

Projektet Det svenska ordförrådets utveckling 1800–2000

Projektet Det svenska ordförrådets utveckling 1800–2000 finansieras med generösa bidrag från den kulturvetenskapliga donationen, som administreras av Riksbankens Jubileumsfond. I projektet deltar forskare från fem olika universitets- och högskoleorter och lika många discipliner. Projektet startade den 1 januari 2000. Den gängse förkortningen av projektnamnet är ORDAT (Det svenska **ord**förrådets utveckling från **ar**tonhundra till **tj**ugohundra).

Resultat från projektets olika delundersökningar publiceras till stor del i föreliggande rapportserie. Redaktörer för rapportserien är prof. Sven-Göran Malmgren och FD Hans Landqvist, båda verksamma vid Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet.

Skrifter som ingår i rapportserien säljs till självkostnadspris och kan rekvireras från ORDAT (att. Hans Landqvist), Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet, Box 200, 405 30 Göteborg.

ISSN 1650-2582

© Författaren

Produktion:
Institutionen för svenska språket
Göteborgs universitet
Box 200
SE - 405 30 GÖTEBORG

Reprocentralen, Humanisten
Göteborg

Innehållsförteckning

1. Syfte	1
2. Tesaurusen: tradition och ställning inom språkvetenskapen	2
2.1. Ökat intresse för tesaurusen i våra dagar	3
2.2. Ökat intresse även inom språkvetenskapen	3
3. Systemets karaktär	5
3.1. Begreppen och orden	6
3.2. Styckeindelningen, de s.k. paragraferna	11
3.3. Relationer	11
3.4. Begreppsklassprofil	13
3.5. Katalogerna	14
3.5.1. Rotkatalog för TILLVARO	15
3.5.2. Affixkatalog för TILLVARO	15
3.5.3. Lånordskatalog för TILLVARO	16
4. Historisk utveckling av begreppsklasser	17
4.1. Punkterna 1. och 2.2.1.	17
4.2. Orddöd	19
4.3. Kataloger	20
5. Sammansatta substantiv i tesaurusen	21
5.1. Förledsfamilj	22
5.2. Efterledsfamilj	22
6. Begreppsklass: INTIGHET	24
6.1. Tidsbestämning av det levande ordförrådet	24
6.2. Det döda ordbeståndet representerat av Dahlgrens ord	25
7. En jämförelse mellan katalogerna för begreppsklasserna TILLVARO och INTIGHET	26
8. Sammanfattning	29
9. Litteraturförteckning	30
10. Bilaga (vissa tabeller)	32
Tabell 1 Ett antal betydelser i begreppsklassen TILLVARO	32
Tabell 3 Ett antal formella länkar i begreppsklassen TILLVARO	33
Tabell 8 Rotkatalog för begreppsklassen TILLVARO	34

Tabell 11	Brings och Dahlgrens ord tidsbestämda och sorterade i fallande ordning (Dahlgrens ord har försetts med dennes ekvivalenter)	35
Tabell 15	Rotkatalog för levande och dött i begreppsklassen TILLVARO	40
Tabell 16	Affixkatalog för levande och dött i begreppsklassen TILLVARO	43
Tabell 18	Tidsbestämning av det levande ordbeståndet i begreppsklassen INTIGHET	45
Tabell 21	Döda ord i begreppsklassen INTIGHET (alfabetiskt sorterade)	49
Tabell 22	Gemensamma rötter i begreppsklasserna TILLVARO och INTIGHET	53
Tabell 23	Rötter i begreppsklassen TILLVARO som ej återfinns i begreppsklassen INTIGHET	54
Tabell 24	Affix i begreppsklassen TILLVARO som återfinns i begreppsklassen INTIGHET	55

Tabeller *i löptext*

Tabell 2	Ett antal ord i begreppsklassen TILLVARO	10
Tabell 4	Antal paragrafer i s-, v-, respektive a-kategorierna för de sex "huvudklasserna" hos Roget/Bring samt deras rangordning (1=högst rang, 3 lägst)	11
Tabell 5	Paragrafstrukturen i TILLVARO	13
Tabell 6	Rangordningsmönster i begreppsklassen TILLVARO ...	13
Tabell 7	Det "typiska" rangordningsmönstret för Abstrakta relationer	14
Tabell 9	Affixkatalog för begreppsklassen TILLVARO	16
Tabell 10	Lånordskatalog för begreppsklassen TILLVARO	16
Tabell 12	Ord i Dahlgren som ej kunnat tidsbestämmas	18
Tabell 13	Ord i Bring som ej kunnat tidsbestämmas	18
Tabell 14	Tillväxten i begreppsklassen TILLVARO f.o.m. fornsvensk tid	19
Tabell 17	Lånordskatalog för levande och dött i begreppsklassen TILLVARO	20
Tabell 19	Levande ord i begreppsklassen INTIGHET som inte kunnat tidsbestämmas med säkerhet	25
Tabell 20	Tillväxten i begreppsklassen TILLVARO f.o.m. fornsvensk tid	25

Tabell 25 Suffix i begreppsklassen TILLVARO som saknas i begreppsklassen INTIGHET	27
Tabell 26 Lånordskatalog för begreppsklassen INTIGHET	28

1. Syfte

I den här artikeln ska jag diskutera om och i vilken mån det är möjligt att använda en tesaurus (av det grekiska ordet för 'skattkammare') som utgångspunkt för undersökningar av svenskans ordförråd. I den fortsatta framställningen är tesaurus liktydigt med begreppsordbok. En sådan utgår från de lexikala enheternas innehållssida och räknas således till de onomasiologiska ordböckerna (NLO, Marell 1991). Den vanliga alfabetiska ordboken däremot utgår från uttryckssidan och hör hemma bland de semasiologiska ordböckerna (se NLO).

Min konkreta utgångspunkt är Sven Casper Brings *Svenskt ordförråd ordnat i begreppsklasser* (1930) som i sin tur bygger på Mark Peter Rogets *Thesaurus of English Words and Phrases* (första utgåvan 1852). Brings ordbok är ett exempel på en s.k. "kumulativ" tesaurus. En sådan listar orden utan att definiera dem (Marell 1991).

Tesaurusar byggda på Rogets system finns för en rad språk bl.a. för holländska (Brouwers 1928), spanska (Benot 1898, se Marell 1991), tyska (Sanders 1873ff, Schlessing 1881, Wehrle & Eggers 1967) och ungerska (Póra 1907).

Även andra tesaurusar än de som är baserade på Roget existerar. Värda att nämna är bl.a. Dornseiff 1934 (som också inspirerat en dansk version Andersen 1945), Hallig & Wartburg 1952 och McArthur 1981 (den bästa enligt Marell 1991).

2. Tesaurusen: tradition och ställning inom språkvetenskapen

Tesaurusen är en skapelse av renässansen, perioden för de stora gränslösa idéerna. Ordbokstypen blev emellertid inte känd på allvar förrän Roget publicerade sin tesaurus år 1852 (Marello 1991). Inom parentes kan nämnas att den första tryckta ordboken var en tesaurus.¹

Tesaurusen hör till såväl den filosofiska (Comenius), den retoriska som den rent språkvetenskapliga/lexikografiska traditionen. Särskilt stark har tesaurustraditionen varit i Italien (Marello 1991).

Inom språkvetenskapen har tesaurusen varit omdiskuterad. Bland dess kritiker märks bl.a. Hjelmlev (Marello 1991).²

Icke desto mindre har ett otal semantiskt inriktade lingvister använt sig av tesaurusar som en utgångspunkt för semantiska studier.³

Mest positiva har naturligtvis varit de språkforskare som arbetat inom den humboldtianska traditionen (bl.a. Weisgerber). I denna tradition ser man språket som en andlig kraft vilken omvandlar den inre och yttre världen och omgestaltar den. Den mentala omvandlingsprocessens resultat föreligger tydligast i ordförrådet. Dess struktur blir först synlig genom en begreppslig indelning av ordbetydelsena. Denna indelning återspeglar de mentala slutsatser som människorna kollektivt dragit utifrån sina erfarenheter. Språkets begreppsstruktur återger ytterst en kollektiv mental slutsats av världen – både den inre och yttre.

I svensk lexikografisk tradition och inom nordistiken i Sverige överhuvudtaget har tesaurusen aldrig varit riktig rumsren. I den strängt strukturalistiska skolan, där stränga kategoriella gränser varit högt värderade har sådant som encyklopedisk kunskap, associationer o.s.v. varit tabubelagt eller åtminstone inte ansetts som värdiga forsknings-

¹ Marello (1991:1088): "a bilingual dictionary, Venetian-German, known as *Introito e porta* (1477) and *Solenissimo vochabuolista* (1479)."

² Marello (1991:1090): The most authoritative voice against the naive conviction of the possibility of creating a network of **concepts** 'good for any language' remains Hjelmlev (1953, chapter 13).

³ Marello (1991:1084): "Linguists often start from the ready-made semantic fields of thesauri in elaborating their researches into meaning relations and representations".

objekt. Den negativa synen möter vi t.ex. hos Bertil Malmberg i dennes *Nya vägar inom språkvetenskapen* (1970).

Brings ordbok (svenskans största tesaurus) har bland nordister varit det minst erkända av de större ordboksarbetena under 1900-talet. Tesaurusar eller tesaurusliknande produkter har framförallt framställts för korsordlösare.⁴

2.1. Ökat intresse för tesaurusen i våra dagar

Men nu i början på 2000-talet – i den frambrutande elektroniska eran, förebådas en ny renässans för tesaurusen. Inom lexikografien suddas gränserna ut mellan språkligt och encyklopediskt. Inom kognitiv psykologi presenteras nätverksmodeller för minnet. Inom databaserade verksamheter som konceptuell modellering (concept modeling), systematik, informationssökning (information retrieval) i databanker används idag tesaurusar.

Plötsligt har tesaurusen blivit ”inne” igen. Systemet i en tesaurus tillåter länkning och har därmed stora likheter med informationssökningssystem.⁵

En tesaurus kan också ses som ett nätverk av relationer. Trots att den utgår från begrepp hör en Brings ordbok (d.v.s. en Roget-tesaurus) ändå inte hemma inom terminologin p.g.a. att den är allmänspråklig, saknar orddefinitioner och därmed inte löst polysemiproblemet.

Idag spelar däremot tesaurusar en viktig roll för standardisering av terminologi där indexeringen ofta sker på tesaurisk grund.⁶

2.2. Ökat intresse även inom språkvetenskapen

Även inom språkvetenskapen har intresset ökat. Tesaurusens status inom språkvetenskapen i allmänhet och lexikografien i synnerhet har varit livlig. Bl.a. har man satt tesaurusen i relation till begreppet

⁴ Marell (1991:1088): ”Lists of animals and plants in Roget (1982) are retained to help ”cross-word puzzle enthusiasts, and because it is often helpful to be able to look up the name of something, such as a particular kind of tool or aircraft, which cannot be found from a dictionary”

⁵ Marell (1991:1083): ”Alphabetically arranged dictionaries destroy the **links** between the word and its context and between the word and other words having a related meaning. The thesaurus tries to reinstate such links”.

⁶ Marell (1991:1084): ”Nowadays they play an important role in standardizing terminology (Sager 1984), above all when they are implemented and used for indexing purposes.”

semantiskt fält. Diskussionen har i synnerhet gällt för- och nackdelar med tesaurusbaserad lexicografi.⁷

⁷ Se Marello (1991) för referenser.

3. Systemets karaktär

En allmän beskrivning av begreppsordbokens struktur ges i NLO som i sin tur är hämtad från Marelló (1991). Dess megastruktur består av två delar, en systematisk (d.v.s. icke-alfabetisk) del samt ett alfabetiskt ordnat lemmaregister. Makrostrukturen består av de numrerade begreppsklasserna (= "Heads" hos Roget). Hos Bring liksom i Rogets originalversion är dessa 1000 stycken. Hos Bring framgår dock icke den makrostrukturella organisationen i sin helhet, d.v.s. indelningen under rubrikerna "Class", "Section" och "Head", vilken brukar återfinnas i de flesta utgåvorna av Rogets thesaurus. Ordet "begreppsklass" hos Bring motsvarar således "head" i Roget.

Mikrostrukturen i Bring består av ett lemma som samtidigt är begreppsklassens "namn" (exv. 127 Ungdom, 128 Ålderdom, 129 Barn-dom) samt ickealfabetiska listor av ord under ordklassbeteckningarna *s* (=substantiv), *v* (= verb) och *a* (= i huvudsak adjektiv). S.k. "key words" i kursiv stil som ofta finns i Rogetutgåvorna saknas i Bring. Däremot iakttar Bring, om än icke exakt, förlagans styckeindelning ("paragraph") med avslutande semikolon. Inom varje sådan enhet är orden mer besläktade än över denna gräns. Sammantaget är såväl makro- som mikrostruktur i Bring avsevärt nedbantade.⁸

Ordförrådet i Bring (liksom hos Roget) representerar allmänspråket (Dutch 1962, Hallig & Wartburg 1963). Begreppen är därmed att betrakta som allmänbegrepp. Fackspråkliga termer är inte representerade. I den mån som orden överensstämmer med facktermer skall de ändå ses som termer som avterminologiserats.

Systemet kan karakteriseras i några punkter. Det är:

⁸ Marelló (1991:1087): "Large cumulative thesauri can also have more complex microstructures with many keywords under the same headword. For instance Roget (1982) presents for the head 534 Teaching the following keywords for nouns: *teaching, education, curriculum, lecture*; for adjectives: *educational*; for verbs: *educate, teach, train*. Each keyword is followed by words grouped according to the previously explained criteria. While keywords have been *introduced in Roget's Thesaurus only since the 1962* edition, they were already present and very well used in Sanders (1873–77), which also includes in its microstructures derived and compound nouns, a very important part of German vocabulary."

1) *hierarkiskt*, vilket som påpekats ovan inte framgår av Brings version av Roget. I en Rogettesaurus är begreppsklassantalet konstant (även om det varierar från ca 920 till 1000 i olika utgåvor p.g.a. sammanslagningar av vissa begrepp). Antalet "sections" och "subsections" kan däremot variera beroende på det ordförråd som tesaurusen ska täcka in.⁹

2) *öppet*, vilket innebär att det kan ta emot nya ord. I 1962 års nyutgåva av Roget utökades ordförrådet med ca 50 000 ord från närmast tidigare upplaga (Dutch 1962:x). Systemet har visat sig vara påfallande stabilt:

It is Roget's great merit that he devised a system of categories, logically ordered, that is both workable and comprehensive. As edition followed edition, more and more words have been drawn in without destroying the framework. (Dutch 1962).

3) *aktivt*, vilket innebär att dess egentliga syfte är att förlösa tanken vid språklig produktion. Tesaurusen skall då vara ett hjälpmedel att finna idéens rätta uttryck.

Utöver dessa punkter kan vi tillägga att tesaurusen har en viss vad Marello kallar encyklopedisk karaktär. Detta avspeglas enligt henne i det faktum att det finns en klar övervikt för substantiviska lemman och substantiviska "begreppsklassnamn" (som Ungdom, Barndom, Ålderdom o.s.v.). Vidare även genom dess avsaknad av information om hur orden används men också genom det typografiska sättet att arrangera begreppsklasserna (något som dock inte framkommer i Bring).

3.1. Begreppen och orden

Ordförrådet i svenskan – föremålet för undersökningen – kan från en betydelsemässig, d.v.s. innehållslig utgångspunkt ses som en uppsättning betydelser/begrepp, vilka komprimerats i lagringsvänliga former som ord (lexikala enheter) Dessa former representerar den svenska språkgemenskapens andliga och kulturella arv och återspeglar denna språkgemenskaps "idéer" vid en given tidpunkt.

⁹ Marello (1991:1086): "The number of sections and subsections in **cumulative** or defining thesauri depends on the largeness of the vocabulary covered. Generally, specialized thesauri do not go beyond chapters and sections because they choose chapters covering relatively smaller semantic areas."

För att förstå hur en tesaurus är koncipierad måste vi till att börja med föreställa oss att vi som tesauruskonstruktörer enbart har tillgång till ordbetydelserna i språket – inte orden själva. Ordbetydelserna ligger ännu osorterade, oklustrade och ohierarkiserade och väntar på att bli organiserade. Låt oss ta ett knippe besläktade ordbetydelser ur en ordbok:

- 'det att leva el. ha existens som påminner om liv'
- 'förekomma (någonstans) antingen i sinnevärlden el. i tanke- el. fantasivärldar'
- 'som redan finns på angiven plats och vid angiven tidpunkt';
- 'som faktiskt föreligger'
- 'det att existera'
- 'som existerar (och är tillgänglig) vid viss tidpunkt, i visst sammanhang e.d'
- 'det som existerar el. kan tänkas'
- 'förekomma (någonstans) i sinnevärlden'
- 'som finns (i världen) och kan uppfattas eller påvisas med sinnena'
- 'som verkligen existerar'
- 'tillvaro'
- 'bestå, äga bestånd, finnas kvar; existera, finnas till'
- 'som just nu råder'
- 'som (just) nu finns eller fungerar men kan komma att förändras i framtiden'
- 'som är på platsen'
- 'det att befinna sig på ngn plats i mots. till att vara i rörelse e.d'
- 'som pågår eller är inne nu'
- 'förhandenvaro, existens, tillvaro, förekomst'
- 'det att ngt finns (inom visst område'
- 'som det är fråga om i det givna sammanhanget'
- 'om egenskapen att ha l. vara substans l. väsen'
- 'som har direkt anknytning till verkliga förhållanden'
- 'ngt som faktiskt existerar i verkligheten (och som man kan eller måste räkna med)'
- 'komma att äga rum'
- 'som finns (i världen) och kan uppfattas eller påvisas med sinnena'
- 'ngt verkligt'
- 'ske'
- 'som är utan inskränkning'
- 'sammanfattningen av allt som faktiskt och påtagligt förekommer i världen el. inom visst konkret el. abstrakt område; särsk. i mots. till fantasier e.d.'

- 'vara möjlig att påträffa på spridda platser, inom ett visst område, under en viss tidsperiod', 'mycket väsentlig'
- 'det att vara aktuell'
- 'ge intryck av att (rimligtvis) vara'
- 'som rör den viktigaste eller största delen av ngn helhet'
- 'finnas'
- 'som har mycket substans'
- 'finnas att få'
- 'som enbart tar hänsyn till fakta vid bedömning m.m.'
- 'egenskap(en) l. förhållande(t) att vara faktisk;verklighets-trohet'
- '(fortlöpande) äga rum'
- 'uttala som ett faktum'
- 'sakförhållande som inte kan bestridas'
- 'det att vara objektiv

Vilket ord avses med respektive ordförklaring? Uppgiften torde vara ganska svår. Orsakerna härtill kan vara flera. För det första för att det generellt nog är svårt att gå från betydelse till ord (konstigt egentligen eftersom det är det vi gör varje dag när vi ”klär våra tankar i ord”). För det andra för att ordförklaringarna ovan förmodligen är gjorda ord för ord från en alfabetisk lista – utan att lexikografen haft ett lexikalt fält som utgångspunkt. Hade han haft det hade han också haft behov av särskiljande kriterier. Det betyder att något fast definitionsformat (klassiskt, aristoteliskt) ej kommit till användning. Lexikografen har helt enkelt inte tänkt sig att ordboksanvändaren ska gå från betydelse till ord. Syftet har han snarare tänkt sig vara passivt. Definitionerna ovan är nämligen tagna ur en enspråkig ordbok för individer som behärskar språket. Men sammanställningen illustrerar dock tydligt att en alfabetisk ordboks definitioner strängt taget är omöjliga ur onomasiologisk synvinkel. Några andra har dock inte stått mig till buds.

Orddefinitionerna ovan saknar emellertid inte definitionsformat helt. De skiljer exv. på ”det som o.s.v.” och ”verb i infinitivform + ngt.” och ”som verb i presens + ev. ngt.”.

Nog av, vi försöker i alla fall göra en grupp av betydelserna på denna grundval. Vad ska vi kalla den? Finns det möjliga undergrupper av betydelser? Vilka relationer råder mellan undergrupperna? Vilka gränser finns inom undergrupperna?

Gruppen kan i det här fallet döpas till exempelvis *TILLVARO*. Alla ordbetydelserna ovan ingår då i gruppen. Därefter kan ordbetydelserna struktureras på en mängd sätt. En möjlighet är att *tre kategorier*

görs efter definitionsformaten. Vi får då förslagsvis den uppställning som framgår av tabell 1 (se bilaga).

Därefter kan de betydelser som företer relativt stora likheter inom de tre kategorierna bilda undergrupper. Betydelser som företer mycket stora likheter kan hållas ihop o.s.v.

Vad är det då för ett slags system vi har åstadkommit? Låt oss rekapitulera arbetsgången! Vi har till att börja med utgått från betydelsebeskrivningen av ett faktiskt existerande ordförråd ("det svenska ordförrådet"). Vi har då helt bortsett från vilka orden är, deras utseende, deras bildning. Vi har enbart fokuserat deras betydelser och försökt gruppera dessa. Det betyder ändå att de faktiska, i språket existerande, orden är utgångspunkten men att det inledningsvis enbart är de betydelser som inkodats i språket som vi arbetat med. Vi beaktar bara de betydelser som "den svenska språkgemenskapen" förmått att inkoda i ord (lexikonenheter). Möjliga eller tänkbara betydelser ignorerar vi. Vi spekulerar således inte om eventuella möjliga betydelser eller sådana som kan uttryckas på annat sätt än genom lexikala enheter. Vi har bortsett helt från syntaktiska möjligheter att uttrycka betydelserna på. Att det existerande ordförrådet är utgångspunkten syns i det återsken som definitionsformaten (i det här fallet NEO och SAOB) kastar. D.v.s. dessa är gjorda utifrån en grov ordklassindelning. Formatet "det som o.s.v." bildar en substantivgrupp; formatet "verb i infinitivform + ngt." är en verbgrupp och formatet "som verb i presens + ev. ngt." är en adjektivgrupp.

Systemet består således av strukturerade ordbetydelser. Dessa ordbetydelser är i hög grad färgade av sina definitionsformat. Vi har alltså ett slags begreppssystem bestående av ett slags *språkliga begrepp* (eftersom dessa representerar det verkliga språkets ordbetydelser). Det är således fråga om ett *språkligt begreppssystem*. Idéerna, begreppen är sådana att de en gång har inkodats i enskilda ord, d.v.s. fått form.

Nu är det dags att sätta in orden som avsågs ovan i tabell 2 (se nästa sida).

Om vi sedan fortskrider och delar in samtliga språkets ordbetydelser i grupper, d.v.s. begreppsklasser, så kommer begreppsklasserna att sinsemellan också vara relaterade till varandra. Så t.ex. kan en begreppsklass vara motsats till en annan. Begreppsklassen TILLVARO skulle kunna ha sin motsats av de betydelser som betecknar 'frånvaro av tillvaro' och därmed döpas till INTIGHET.

Efter en totalinventering av alla de betydelser som finns lexikalt kodade i språket har vi till slut fått ett betydelsemässigt grundat nätverk av begreppsklasser d.v.s. ett system där betydelsemässiga förbindelser existerar mellan begreppsklasserna. Men det är inte allt.

Systemet kommer också innehålla ett stort antal undergrupper till dessa klasser som också är länkade till varandra. Länkar kommer också att finnas mellan enskilda betydelser.

Tabell 2. Ett antal ord i begreppsklassen TILLVARO

<i>sI</i>	<i>vI</i>	<i>aI</i>
Tillvaro	existera	befintlig
existens		förefintlig
vara	finnas (till)	verklig
		faktisk
varelse	subsistera	förhandenvarande
		nuvarande
		närvarande
befintlighet		innevarande
förefintlighet		
förekomst		ifrågavarande
substantialitet		real
realitet	inträffa	reell
reale	tima	absolut
verklighet	förekomma	essentiell
aktualitet	förefalla	väsentlig
aktualisation	förefinnas	substansiell
	föreligga	objektiv
faktiskhet	pågå (fortlöpande) äga rum	självbestående
	påstå	
fakta		
objektivitet		

Detta system har hittills byggts upp utan egentlig hänsyn tagits till hur de lexikala uttrycken *formellt* ser ut.

Om vi emellertid nu ser till den uttryckssida som ordsamlingen i varje begreppsklass kan visa upp (ordrötter, ordstammar, affix) kommer vi förmodligen notera att den även innehåller en rad formella länkar. En föreställning om hur den formella länkningen över s-v-a-gränserna i begreppsklassen TILLVARO ser ut kan illustreras av tabell 3 (se bilaga). Den är dock mycket förenklad.

Innan vi går in på länkar och relationer inom systemet ska vi först uppehålla oss en stund vid styckeindelningen (paragraferna), som vi tidigare nämnt och som bildar undergrupper till s-, v- och a-kategorierna.

3.2. Styckeindelningen, de s.k. paragraferna

Paragraferna (som hos Bring börjar med indragen rad och avslutas med semikolon) anger att olika synpunkter har lagts på begreppet i fråga. Antalet paragrafer inom en viss begreppsklass ger ett mått – om än mycket grovt – på hur många *synpunkter* som har lagts på begreppet. Antalet paragrafer skulle kunna ses som ett mått på hur begreppet är elaborerat och därmed vara en reflex av hur språkgemenskapen sett på omvärlden. Paragrafstrukturen i tesaursen avspeglar då hur svenskan som andlig kraft (Humboldt) operationaliserat sin omvärld. Även om systemet torde återge ett slags allmän västerländsk modell, skulle paragraferingen av begreppen kunna ge ett avtryck av ett visst språks gestaltning av den inre och den yttre världen.

Hur ser svenskans ordförråd ut i Bring sett utifrån paragraferna? Låt oss titta på tabell 4!

Tabell 4. Antal paragrafer i s-, v-, respektive a-kategorierna för de sex "huvudklasserna" hos Roget/Bring samt deras rangordning (1=högst rang, 3 lägst)

<i>Huvudklass</i>	<i>s</i>	<i>v</i>	<i>a</i>	<i>Rang</i>	<i>Rang</i>	<i>Rang</i>
Abstrakta relationer	204	146	213	1	3	2
Rum	248	142	122	1	2	3
Materia	167	79	93	1	3	2
Tanke	236	96	115	1	3	2
Vilja	232	102	103	1	3	2
Känsla	172	66	89	1	3	2
Totalt	1259	631	735	1	3	2

I kolumnen längst till vänster har vi de sex huvudklasserna i Rogets systemet ("Class"). Av siffrorna i de tre därpå följande kolumnerna och i rangordningskolumnerna framgår att begreppen är mest differentierade i substantivkategorien, därefter i a-kategorien och minst differentierade i v-kategorien. Detta gäller också för varje enskild huvudklass av de sex utom för RUM där v-klassen är mer differentierad än a-klassen. Av tabellen framgår också vad som delvis tidigare har påpekats, nämligen att språket tycks ha lättast att språkligt nyansera begreppen i form av substantiv.

3.3. Relationer

Bring skriver i sitt mycket kortfattade förord att hans ordlista

kan betraktas som ett slags synonymlexikon. Men i varje begreppsklass sammanförs icke blott egentliga synonymer, utan ord av alla slag, vilka utgöra det huvudsakligaste ordförråd, som plägar komma till användning vid tal om sådana ämnen, som kunna hänföras under klassbegreppet, fattat i vidsträckt bemärkelse.

Låt oss granska denna utsaga lite närmare. Dess första del är den minst kontroversiella. Tesaurusen förtecknar synonymer. Dess andra del spränger emellertid gränserna för en vanlig synonymordbok. Den utgår från ett slags diskursbegrepp ("plägar komma till användning vid tal om sådana ämnen") och begreppsklassen lämnas öppen för inkorporering av diskursentiteter av olika slag. Vilka anges inte. Låt oss därför ange spännvidden genom några exempel.

DJUR är hypernym till *klövdjur* som därmed är hyponym till DJUR. *Klövdjur* och *hovdjur* är kohyponymer till DJUR. *Svin* och *gris* är synonymer i det större semantiska fältet *klövdjur* tillsammans med kohyponymen *vildsvin*. Synonymerna *galt* och *orne* är hyponymer till *svin* o.s.v. Hypernymer, hyponymer, kohyponymi och synonymi är exempel på s.k. *logiska* relationer. Vi kan också säga att orden står i ett paradigmiskt förhållande till varandra.

Relationer av annat slag blir dock aktuella när vi återfinner ett ord som *grymtning* i samma begreppsklass och paragraf som *svin*, *gris*, *galt*, *orne*, *nasse*, *sugga*, *so* och *vildsvin*. Ordet representerar alltså något man kan aktualisera i djur- och då speciellt i "svindiskursen". Men notera att *grymtning* inte står i en *logisk* relation till *svin* o.s.v. utan i en *ontologisk* relation. Vi kan också uttrycka saken så att ordet inte står i ett *paradigmatiskt* utan i ett *syntagmatiskt* förhållande visavi de övriga. Ytterligare exempel!

I begreppsklassen 255 GLATTTHET hittar vi synonymerna *släthet* och *jämnhet* (logisk relation) men också de syntagmatiska (ontologisk relation) *strykjärn* (Instrument, Funktion), *rakning* (Orsak) och *glas* (Egenskap). Likaså i begreppsklass 256 SKROVLIGHET hittar vi synonymerna *knagglighet*, *knotighet*, *ojämnhet*, *knölighet* och *kornighet* men också de syntagmatiska *skägg*, *polisong* och *mustasch*.

Tesaurusens "vetenskaplighet" står i Bring-citatets första del på ungefär samma grund som vanliga synonymordböcker. Den rör det som kan betraktas som intensionellt och paradigmiskt och logiskt. I dess andra del åsyftas som vi har sett en annan betydelserelation än den rent synonymiska men framförallt ett i traditionella ordböcker artfrämmande närmast encyklopediskt stoff. Den rör sig inom den *syntagmatiska*, *extensionella*, *encyklopediska* och därmed *ontologiska dimensionen*. Den vetenskapliga grunden för det senare är naturligtvis betydligt skakigare och av tillfälligare natur. Inom denna dimension

uppvisar tesaurusen en ganska brokig uppsättning av associativa länkar mellan betydelseerna. Detta sammanhänger naturligtvis med tesaurusens egentliga syfte: att vara behjälplig vid språkproduktion.

Vi har alltså att göra med två dimensioner: en logisk, paradigmatiske och intensionell samt en ontologisk, syntagmatisk, encyklopedisk och extensionell. I den första finner vi en hierarkisering i över-, under- och sidobegrepp. Och det är i samma dimension vi finner betydelsefälten, de s.k. *semantiska fälten*, som innehåller listningar av betydelsebesläktade ord. Grunden i denna dimension ligger i betydelseinnehållet. I den andra finner vi det som är baserat på omvärldskunskap och av associativ natur.

En relation av annat slag är den formella. En formell länk kan naturligtvis avse varje typ av formell överensstämmelse mellan två lexikala enheters uttryckssidor. De för oss viktigaste är den mellan *rotlänken* d.v.s. mellan rot och rot (exv. *behålla* och *hålla kvar*) och *affixlänken* (*begivenhet* och *besatthet*).

3.4. Begreppsklassprofil

En begreppsklassprofil bygger dels på hur paragrafstrukturen ser ut i begreppsklassen, men därtöver på vad jag nedan har kallat för "kataloger": en *rotkatalog*, en *affixkatalog* samt en *lånordskatalog*.

Vi tar vårt exempel liksom tidigare från Brings första begreppsklass nämligen TILLVARO. Paragrafstrukturen ser ut så här:

Tabell 5. Paragrafstrukturen i TILLVARO

<i>s</i>	<i>v</i>	<i>a</i>
5	3	5

Det innebär att rangordningsmönstret är följande:

Tabell 6. Rangordningsmönstret för begreppsklassen TILLVARO

<i>s</i>	<i>v</i>	<i>a</i>
1	2	1

Detta betyder att det finns lika många s-paragrafer som a-paragrafer i begreppsklassen TILLVARO och att dessa är fler än v-paragraferna. Samma förhållande gäller även tjugofem andra begreppsklasser i huvudklassen ABSTRAKTA RELATIONER nämligen: 13, 20, 29, 50,

57, 67, 70, 89, 90, 92, 95, 101, 116, 119, 123, 125, 125, 126, 148, 156, 157, 158 och 176.

Det typiska rangordningsmönstret för begreppsklasserna inom huvudklassen *Abstrakta relationer* är annars:

Tabell 7. Det "typiska" rangordningsmönstret för *Abstrakta relationer*

<i>s</i>	<i>v</i>	<i>a</i>
1	3	2

d.v.s. a-klassen är i regel mer utbyggd än v-klassen.

TILLVARO har således 5 s-paragrafer, 3 v-paragrafer och 5 a-paragrafer. Är det mycket eller lite? Om vi bara håller oss till den huvudklass där TILLVARO hör hemma kan vi konstatera att det inte för någondera kategorin är vare sig särskilt mycket eller särskilt lite. När det gäller differentiering av s-kategorin hamnar TILLVARO på trettioandra plats. Flest har begreppsklass 72 SAMLING som har 14 paragrafer. När det gäller v-kategorin hamnar TILLVARO på trettio-tredje plats. Den toppas av begreppsklass 44 SÖNDRING som har 11 paragrafer och när det gäller a-kategorin slutligen är det trettio andra begreppsklasser inom huvudklassen som har en med differentierad a-kategori (begreppsklass 31 BETYDENHET har flest paragrafer, 18 st.)

3.5. Katalogerna

Till begreppsklassprofilen hör också Rotkatalogen och Affixkatalogen. Rotkatalogen förtecknar de ordrötter som för språkbrukaren ter sig *genomskinliga*. Affixkatalogen innehåller de affix som i huvudsak kommit till användning vid ordbildningen inom den aktuella begreppsklassen (observera att jag här inte går in på frågan huruvida ett avledningselement är produktivt eller inte!). Rot- och affixkatalogen representerar den skapande utgångspunkten för begreppet.

Lånordskatalogen antecknar de lånord av främst grekiskt och latinskt ursprung som bedöms som *ogenomskinliga* och holistiska, d.v.s. de antecknas i lånordskatalogen som hela ord, vilket dock inte betyder att de inte kan bli föremål för avledningar och ingå i nya sammansättningar. De representerar kanske rötter i vardande.

Det syntagmatiska, extensionella, encyklopediska tas bort, exv. *grymtning* från begreppsklassen DJUR och levererar ingenting till katalogerna. Denna dimension hör till den öppna sidan i begreppsklassen. De två katalogerna hör till det mer slutna och det som det tar lång tid att förändra.

Rot- och affixkatalogen anger tillsammans begreppsklassens grund. Det som språket så att säga gjort till sitt eget. Om nytillskotten inom en begreppsklass sker utifrån denna katalog blir de länkade till den gamla katalogen och upplevs av språkbrukarna som sprungna ur det egna språket. Observera att dessa kataloger kan innehålla rot- och affixlån från andra språk men som då har blivit produktiva i någon mening. Om dessa led ej blivit produktiva kvarstår orden i lånordskatalogen. En annan möjlighet till nytillskott inom en begreppsklass är överföring från andra begreppsklass-kataloger (så t.ex. vid metaforisk överföring). Även då upplevs nytillskotten som "inhemska". Den tredje möjligheten är lån från andra språk – i många fall står då nytillskotten "olänkade" till de tidigare medlemmarna av begreppsklassen.

Dessa möjligheter anger i stort begreppsklassens utbyggnadsmöjligheter.

De metaforiska nytillskotten "antecknas" inte i sin nya begreppsklass förrän de i princip blivit ogenomskinliga och därmed lexikaliserats. Lexikografiskt tar detta sig uttryck i att lexikografen först då gör ett särskilt betydelsemoment för ordet, exv. 'person med överlägsen (intellektuell) förmåga' för ordet *ljus* (NEO).

Om nya ord skall uttrycka begreppet är det stor chans om de är inhemska och icke metaforiska intränglingar att det görs med rötter ur rotkatalogen och med affix ur affixkatalogen. I annat fall sker inlån från främmande språk.

Låt oss efter detta presentera – utan några problematiserande kommentarer – katalogerna för TILLVARO. Jag vill då understryka att de är gjorda helt på Brings ordmaterial utan några som helst tillskott.

3.5.1. Rotkatalog för TILLVARO

I tabell 8 (se bilaga) presenteras rotkatalogen för TILLVARO.

3.5.2. Affixkatalog för TILLVARO

I tabell 9 presenteras affixkatalogen för TILLVARO:

Tabell 9. Affixkatalog för begreppsklassen TILLVARO

<i>Affix</i>	<i>Bring</i>
prefix	
be-	<i>befinna sig, befinnas, befintlig, befintlighet, befogad, begynna, bestå, bestå i, bestånd, bestämd, bibehålla sig, i behåll, obetingad, självbestående, självbestånd, självbestämd, självbestämning</i>
fort-	<i>fortfara, fortkomst, fortvara, fortvaro</i>
o-	<i>(orubbligt) faktum, oanfäktbar, oanfäktlig, oantastbar, oantastlig, obetingad, oemotsäglich, oförstörd, otvivelaktig, ovillkorlig</i>
suffix	
-bar	<i>gångbar, oanfäktbar, oantastbar</i>
-else	<i>företeelse, självuppehållelse, skapelse, tillvarelse, tillvarelseform, vara fallet, (händelsen), varelse</i>
-het	<i>befintlighet, faktiskhet, förefintlighet, riktighet, verklighet, väsentlighet</i>
-ig	<i>(orubbligt) faktum, befintlig, befintlighet, förefintlig, förefintlighet, giltig, oanfäktlig, oantastlig, oemotsäglich, otvivelaktig, ovillkorlig, påtaglig, riktig, riktighet, sannskyldig, självständig, tillförlitlig, verklig, verklighet, väsentlig, väsentlighet</i>
-ing/-ning	<i>(naken) sanning, självbestämning</i>
-itet	<i>aktualitet, objektivitet, realitet, substantialitet,</i>
-ligen	<i>säkerligen, verkligen</i>
-tion	<i>aktualisation, aktualisationsprocess</i>
-varo	<i>fortvaro, närvaro, samvaro, tillvaro</i>

3.5.3. Lånordskatalog för TILLVARO

I tabell 10 presenteras lånordskatalogen för TILLVARO:

Tabell 10. Lånordskatalog för begreppsklassen TILLVARO

<i>aktualisation, aktualisationsprocess, aktualisera, aktualitet, aktuell</i>
<i>existens, existera, koexistens (lat. ex + sistere 'stå')</i>
<i>(orubbligt) faktum, de facto, fakta, faktisk, faktiskhet</i>
<i>objektiv, objektivitet</i>
<i>ontologi, ontologisk</i>
<i>real, reale, realiter, realitet</i>
<i>subsistens (i Bring, men obrukligt enligt SAOB), subsistera (lat. subsistere 'stå stilla')</i>
<i>substans, substantiell</i>

4. Historisk utveckling av begreppsklasser

Det eftersträvansvärda målet är att förfoga över begreppsklassens samtliga ord som funnits i svenskan sedan fornsvensk tid. För att nå dithän behöver vi göra följande:

(1) tidsbestämma Brings ord. Detta ger en överblick över de inskjutningsfaser som skett i svenskan sett utifrån det ordförråd som fortfarande kvarstod på 1930-talet. Men det ger emellertid långt ifrån någon *komplett* bild av hur begreppsklassen har sett ut från fornsvensk tid till 1930-talet. För att åstadkomma det måste vi (2) ta fram ord som inte Bring har. Dessa ord har (2.1) dykt upp senare än Bring eller (2.2) funnits före Bring men inte tagits med p.g.a. att de (2.2.1) blivit obrukliga eller (2.2.2) inte kommit med av något annat skäl.

4.1. Punkterna 1. och 2.2.1

Här ska vi utföra punkterna 1 och 2.2.1. För att få fram de obrukliga orden (d.v.s. punkt 2.2.1) använder vi en elektronisk begreppsklassificerad version av Dahlgrens "Glossarium" där Dahlgrens ekvivalenter försetts med Bring/Roget-systemets begreppsklassiffror (se Lange 1992).

Av utrymmesskäl visar vi resultatet av dessa båda åtgärder nedan i samma tabell (11; se bilaga). Tidsbestämningen har gjorts med hjälp av NEO och SAOB.

Tabellen visar orden kronologiskt sorterade med de senast introducerade först. Orden som är hämtade ur Dahlgren har dennes ekvivalenter i kolumnen längst till höger. Sammanlagt rör det sig om 273 ord. 227 har kunnat tidsbestämmas. 25 av Brings ord och 21 av Dahlgrens har däremot inte kunnat tidsbestämmas.

De ord i Dahlgren som inte kunnat tidsbestämmas närmare (ligger utanför SAOB:s nuvarande räckvidd) framgår av tabell 12:

Tabell 12. Ord i Dahlgren som ej kunnat tidsbestämmas

Ord	Betydelse enligt Dahlgren
vare	varande, vistelse
varelse	varande, vistelse
underhålle	underhåll, uppehälle
tona sig	visa sig?
tyga	åstadkomma, giva
uppjaga	åstadkomma
uppkomma	åstadkomma, komma upp med
uppstiga	uppstå
utverka	verkställa, uträtta
yppa sig, öppa sig	uppstå, framstå, visa sig, börja
yppas	uppstå, uppkomma
hålla fram	fortfara, hålla i, hålla ut, fortfara
uppehålla	bibehålla, underhålla
väsentlig	verklig, egentlig, prosodi
frimyndig	ovillkorlig, oinskränkt
tillförlåten	tillförlitlig
tillförlätlig	tillförlitlig
tillförtrolig	tillförlitlig
visseliga	förvisso (m.a.)
visst	förvisso
vyrkliga	verkligen, i sanning

De ord i Bring som inte kunnat tidsbestämmas i Bring redovisas i Tabell 13:

Tabell 13. Ord i Bring som ej kunnat tidsbestämmas

allt vad liv och anda har
cogito ergo sum
fortvara
framläpa livet
framläpa tillvaron
fullt motiverad
förefintlighet
gällande
härskande
i denna världen
i sanning
på benen
på jorden
subsistens
subsistera
substantialitet
sätt att te sig
sätta i verket
tillvarelse
tillvarelseform
tingens väsen
under solen
vara för handen
varande
vid liv

Vi kan konstatera följande:

- att vi inte fått några nya ord under 1900-talet
- att vi får 31 nya ord under 1800-talet
- att vi får 35 ord under 1700-talet
- att vi får 56 ord under 1600-talet
- att vi får 64 ord under 1500-talet efter 1520
- att vi har 41 ord från tiden före 1520, d.v.s. det som räknas till fornsvenskan.

Om vi bortser från de ord som vi inte kunnat tidsbestämma (21+25 ord) så ser tillväxtbilden ut så här:

Tabell 14. Tillväxten i begreppsklassen TILLVARO f.o.m. fornsvensk tid

<i>Tid</i>	<i>Antal</i>
1900-talet	0
1800-talet	31
1700-talet	35
1600-talet	56
1500-talet efter 1520	64
fornsvenska	41

Fortfarande med reservation för att vi ännu icke lyckats tidsbestämma 21+25 ord skulle vi kunna säga att vi dag lever högt på tidigare generationers andliga kraft. Ju närmare vi kommer vår egen tid ju smalare blir tillflödet till begreppet.

4.2. Orddöd

Om vi för en stund tänker oss att ovanstående ordsamling var ett komplett uttryck för hur begreppsklassen uttryckts i svenskan från äldsta tid (vilken den naturligtvis inte är. Datainsamling under punkterna 2.1, 2.2 och 2.2.2 har ju inte gjorts!) och om vi vidare tänker oss att ordförrådet stadigt tillväxt utan några som helst förluster skulle vi idag enligt ovanstående tabell ha 273 ord att uttrycka begreppet TILLVARO med. Det har vi inte. Begreppsklassen har åderlåtits med tiden. Kan vi kvantifiera detta och få ett mått på ”orddöden” inom begreppsklassen? Ja, en uppfattning kan vi få om vi låter Dahlgrenorden representera den andel som ”dött”. Dahlgrenorden är 95 stycken (74 tidsbestämda + 21 icke tidsbestämda) och representerar således ca 34% av

det totala antalet ord (273 st). Orddöden inom begreppsklassen har således uppgått till ca 34% från äldsta tid till omkr. 1930. Detta är visserligen inte sant men det kanske kan ge oss en viss fingervisning om den konkurrens som har rått inom begreppsklassen och om den mycket långsamma ordförrådsförändring som gäller åtminstone detta begrepp.

Hur ser denna ordförrådsförändring ut? För att belysa frågan kan vi jämföra "katalogerna" för det "levande" ordbeståndet (Bring) med katalogerna för det "döda" ordbeståndet (Dahlgren). Har den skapande basen för begreppet TILLVARO förändrats? Frågan ställs här men kommer att diskuteras först i en kommande rapport då vi också tar in även icke abstrakta begreppsklasser i resonemanget.

4.3. Kataloger

I tabellerna 15 (se bilaga), 16 (se bilaga) och 17 presenteras kataloger för begreppsklassen TILLVARO för såväl det levande som för det "döda" ordbeståndet.

Tabell 17. *Lånordskatalog för levande och dött i begreppsklassen TILLVARO*

<i>Levande (Bring)</i>	<i>Dött (Dahlgren)</i>
<i>aktualisation, aktualisationsprocess, aktualisera, aktualitet, aktuell</i>	
<i>existens, existera, koexistens</i>	
<i>subsistens, subsistera</i>	
<i>substans, substantiell</i>	
<i>ontologi, ontologisk</i>	
<i>real, reale, realiter, realitet, (orubbligt) faktum, de facto, fakta, faktisk, faktiskhet, objektiv, objektivitet</i>	
	<i>skapelse (=skapelse)</i>

5. Sammansatta substantiv i tesaursusen

När det gäller behandlingen av sammansatta substantiv utgår jag från begreppet *ordfamilj*, som jag definierar som en grupp av ord vilken består av ett ord (oftast ett simplex) + sammansättningar i vilka detta ingår antingen som förled eller efterled. Detta ger oss i själva verket två slags ordfamiljer, nämligen vad som skulle kunna kallas för *förledsfamilj* respektive *efterledsfamilj*. I förledsfamiljen är förleden konstant. I efterledsfamiljen är efterleden konstant.

Förledsfamiljen är en familj där förleden är ett slags omvärldspervasiv entitet, som ”horisontellt” utvidgar sig och beskriver hur idéen expanderar och länkar sig till alltfler begreppsdomäner. Så t.ex. kan vi se denna expansion i ordet *teve*.

Ordet *teve* (1950) + sms., *teveprogram* (1951), *teveskärm* (1951), *teveapparat* (1954), *tevetittare* (1954), *teveruta* (1955) *tevelicens* (1956), *teveshow* (1957), *teveövervakning* (1958), *tevekudde* (1959), *tevekväll* (1960), *tevepublik* (1960), *teveserie* (1960), *tevevärdinna* (1960), *teveunderhållning* (1962) *tevereklam* (1966), *tevesatellit* (1962), *tevemonitor* (1967), *tevespel* (1979).

Propagandistiska ord el. s.k. ”Schlagwörter” kan erbjuda ett tacksamt stoff vid studiet av en förledsfamilj. Så t.ex. nämner Moser (1959:496) hur det tyska ordet *Reich* bredde ut sig i Weimarrepubliken, exv. *Reichspräsident*, *Reichsminister* o.s.v. och ordet *Führer* i Hitlertyskland: exv. *Führerbefehl*, *Führergrundsatz*, *Führerprinzip*, *Führerstaat*, *Führerhauptquartier*, *Führerbesuch*, *Führerstandarte* o.s.v.

Om förledsfamiljen är horisontell är efterledsfamiljen däremot ”vertikal” till sin natur och avspeglar snarast en successiv begreppsfördjupning. Efterledsfamiljen är – inom parentes sagt – i en ordinventering mer svår-excerperad eftersom den kräver en finalalfabetiskt sorterad ordlista eller trunkerad sökning i strikt alfabetisk ordlista. Efterledsfamiljen ger oss en inblick i hur idéen eller begreppet differentierats. Den kategoriella finklyvningen kan även den studeras över tiden genom ordet *teve*. År 1954 har vi *teve* kort och gott. Under åren har begreppet delats upp, nyanserats, expertiserats och vi har lärt oss skilja mellan: *skolteve* (1959), *reklamteve* (1959), *färgteve* (1962),

internteve (1962), *satellitve* (1962), *myntteve* (1962), *kabelteve* (1964), *transistorteve* (1964), *regionalteve* (1970-t), *konferensteve* (1975), *textteve* (1978), *närteve* (1979), *betalteve* (1981), *skarpteve* (1988), *frukostteve* (1992) o.s.v.

Frågan är nu hur en tesaurus förfar med substantiviska sammansättningar och hur nya sammansatta substantiv skall inplaceras i en begreppsordbok?

Saken visar sig vara rätt komplicerad.

5.1. Förledsfamilj

Sammansatta ord med samma förled, d.v.s. tillhöriga samma förledsfamilj, kan läggas in på olika sätt: Orden *intressegemenskap* och *intressekonflikt* läggs in under **olika begreppsklasser**, d.v.s. ordet *intressegemenskap* under åtminstone delvis samma klasser som orden *gemenskap* och ordet *intressekonflikt* under delvis samma klasser som *konflikt*. Begreppen *gemenskap* och *konflikt* har därmed fått nya hyponymer.

Under **samma begreppsklass** hamnar däremot i vissa fall sammansatta ord med samma förled. Så t.ex. ligger *tankekraft* och *tanke rikedom* under begreppsklass 450 FÖRNUFT eftersom båda orden har med 'förmågan att tänka' att göra – däremot inte *tankesystem*, *tankevärld*, *tankelag*, *tankefrihet* trots samma förled. Något rent mekaniskt, formellt avgörande kan man således inte göra i detta fall.

Sammansättningar med samma förled kan läggas in under samma klass om efterlederna är synonyma, exv. *åkerteg* och *åkertäppa* under 371 JORDBRUK eftersom *teg* och *täppa* är synonyma. I begreppsklassen 870 FÖRUNDRAN ligger såväl *teaterkupp* som *teatereffekt*.

5.2. Efterledsfamilj

Nya sammansättningar med samma efterled kan automatiskt läggas in i begreppsklassen för efterleden. Orden *gräsbrodd* och *sädesbrodd* o.s.v. kan således läggas in i samma begreppsklass som *brodd* (d.v.s. JORDBRUK).

Vidare kan ett sammansatt ord läggas in i samma begreppsklass som sitt simplexord om det tillhör samma betydelsefält. I begreppsklass 1, som vi hittills talat en hel del om, ligger exempelvis ordet *tillvarelse* och sammansättningen *tillvarelseform*, ordet *aktualisation* och sam-

mansättningen *aktualisationsprocess*. I 867 MISSHAG ligger *olust* men också sammansättningen *olustkänsla*.

Ovanstående resonemang gäller förstås bara under förutsättning att orden inte är lexikaliserade och därmed ogenomskinliga (exv. *teaterviskning*, *postmästare*, *järnväg* o.s.v.)

Låt oss nu övergå till att granska den begreppsklass som i Brings och därmed Rogets system står som ”motsats” till TILLVARO, nämligen INTIGHET.

6. Begreppsklass INTIGHET

Vi återknyter till vårt förra resonemang och utför tidsbestämningen enligt punkterna 1 och 2.2.1 ur följande tablå:

- 1 tidsbestämna Brings ord.
- 2 ta fram ord som inte Bring har.
 - 2.1 de som dykt upp senare än Bring
 - 2.2 de som funnits före Bring men inte tagits med p.g.a att de
 - 2.2.1 blivit obrukliga (=Dahlgren)
 - 2.2.2 inte kommit med av något annat skäl.

6.1. Tidsbestämning av det levande ordförrådet

Tidsbestämningen av det levande ordbeståndet i nusvenskan (ca 1930), d.v.s. av Brings ord framgår av tabell 18 i bilagan.

Vissa ord i Bring, d.v.s. i det levande ordbeståndet, har inte med säkerhet kunnat dateras (se tabell 19 på nästa sida).

Vi kan så här långt summera vår undersökning av orden i begreppsklassen INTIGHET och påstå:

- att vi fått 2 nya ord under 1900-talet
- att vi får 26 nya ord under 1800-talet
- att vi får 21 ord under 1700-talet
- att vi får 27 ord under 1600-talet
- att vi får 22 ord under 1500-talet efter 1520
- att vi har 42 ord från tiden före 1520, d.v.s. det som räknas till fornsvenskan.

Tabell 19. *Levande ord i begreppsklassen INTIGHET som inte kunnat tidsbestämmas med säkerhet (minusbetecken betyder "finns ej i")*

Ord	§	Ordbok	Kommentar:
abstraktum	s4	-NEO 1779 (abstrakt)	
avtyna	v1	-SAOB, -NEO	
bortgången	a2	-SAOB, -NEO, fsv (bortgång)	
drömd	a4	-NEO	
förlist	a2	-NEO, 1788 (förlisa)	jfr 1677 för död bet i SAOB
förtäras	v3	-NEO	
hopfantiserad	a4	1907 (hopfantisera SAOB), -NEO	
låtsad	a4	-NEO, 1685 (låtsas)	
omkommen	a2	-SAOB, -NEO, 1544 (omkomma)	
simulerad	a4	-SAOB, -NEO, 1554 (simulera)	
torftighet	s3	-NEO, 1800 ca (torftig) i nuv bet	
upplösas	v3	-NEO	
utdö	v1	-NEO, 1626 (utdöd)	
utgången	a2	-NEO, fsv (utgå)	
utslockna	v1	-NEO, fsv (utslocknad)	
utsläckning	s2	1970-t enl NEO	
uttömd	a2	-NEO, fsv (uttömma)	
väsenlöshet	s1	-NEO	
ödslighet	s2	-NEO 1681 ödslig	

Tillväxtbilden av begreppsklassen INTIGHET framgår av tabell 20.

Tabell 20. *Tillväxten i begreppsklassen TILLVARO fr.o.m. fornsvensk tid*

Tid	Antal
1900-talet	2
1800-talet	26
1700-talet	21
1600-talet	27
1500-talet efter 1520	22
fornsvenska	42

6.2. Det döda ordbeståndet representerat av Dahlgrens ord

176 ord i Dahlgren har bokförts som tillhörande begreppsklassen INTIGHET. Någon tidsbestämning har dock inte gjorts. Orden är sorterade i alfabetisk ordning i tabell 21 (se bilaga).

7. En jämförelse mellan katalogerna för begreppsklasserna TILLVARO och INTIGHET

Nedan ska vi närmare granska vilka rötter, affix och lånord i TILLVARO som också finns representerade i begreppsklassen INTIGHET. Vi börjar med en granskning av rotkatalogen (se tabell 22 i bilagan).

De rötter i TILLVARO som återfinns i INTIGHET kan sägas illustrera det som på något sätt kan göras till föremål för en antonymisk föreställning. Vi föreställer oss då att det är rotuppsättningen i TILLVARO som på olika sätt "negeras" både med hjälp av rotsammansättning (exv. *bort, från, lös, under*) och affix (prefixet *o-*).

Om vi vill närma oss frågan vilka ord som ej tycks skapa motsatta föreställningar kan vi aktualisera det rotbestånd i TILLVARO-klassen som ej återfinns i INTIGHET. Vilka dessa ord är framgår av tabell 23 i bilagan.

Man kan naturligtvis fråga sig vad det beror på att dessa ord inte på samma sätt blivit föremål för "motsatsskapade" föreställningar.

Har det att göra med brister i Brings orduppräknings, "kognitiva" låsningar av logisk natur, språkspecifika hinder i samband med ordbildningen eller är det rena tillfälligheter som inverkat? Varför har vi i svenskan dikotymin *anfäktbar - oanfäktbar* men inte *emotsäglich - oemotsäglich*?

Av tabell 24 (se bilaga), som redovisar vilka affix i TILLVARO som också återfinns i INTIGHET, framgår att vissa affix är gemensamma. Här är det intressant att notera att prefixet *o-* i begreppsklassen INTIGHET "negerar" en positiv glosa eller föreställning i begreppsklassen TILLVARO (*o-* negerar exempelvis *finna(s), kropp, född, göra* o.s.v.). I begreppsklassen TILLVARO däremot "negerar" samma *o-*prefix en negativ föreställning eller glosa (*anfäktbar, antastlig, betingad, emotsäglich, förstörd, tvivelaktig* o.s.v.) som dock inte har sin självklara hemvist i begreppsklassen INTIGHET. D.v.s. de ingår i andra begreppsklasser än INTIGHET och därmed i andra semantiska fält än de ord gör som är inplacerade i INTIGHET. I Bring begreppsklassificeras orden *anfäktbar, antastlig* o.s.v. på följande sätt: *anfäktbar* 475 OVISSHET, 477 TANKEFEL, 479 VEDERLÄGGNING, 495

ORIKTIGHET, 536 FÖRNEKELSE; *antastlig* 468 MOTBEVIS, 475 OVISSHET, 477 TANKEFEL, 479 VEDERLÄGGNING; *betingad* ej i Bring, i SAOL anges betydelsen 'villkorlig'; *emotsäglich* ej i Bring, ej heller i SAOL el. SAOB el. Språkdatas korpusar; *förstörd* 688 AV-MATTNING, 732 MISSLYCKANDE; *tvivelaktig* 461 FRÅGA, 465 SAMMANBLANDNING, 468 MOTBEVIS, 473 OSANNOLIKHET, 475 OVISSHET, 485 TVIVEL, 487 KLENTROGENHET, 605 OBE-SLUTSAMHET, 616 BETÄNKLIGHET, 647 OLÄMPLIGHET, 695 ANVISNING.

Dessa iakttagelser sammantagna rörande vad som ”överlappar” respektive inte överlappar i de två antonymiska begreppsklasserna gör att vi kanske vågar påstå att det råder asymmetri mellan antonymiska begreppsklasser i fråga om vilka föreställningar som kan aktualiseras i respektive begreppsklass. Eftersom prefixet *o-* kan göra en positiv föreställning negativ men också göra en negativ föreställning positiv kan vi med visst fog hävda att vårt språkskapande (genom avledning) kan emanera ur en såväl positiv som negativ källa, vilket markeringsteorin kanske lärt oss icke vara fallet. I den är i regel den positiva föreställningen den ommarkerade utgångspunkten.

Det första vi kan lägga märke till i tabell 24 (se bilaga) är att det är fler suffix än prefix i TILLVARO som också finns i INTIGHET – både absolut och relativt. En allmän tendens som framkommer vid en jämförelse tycks vara att prefixen manipulerar ordbetydelseerna mer enligt principen ord för ord än suffixen gör. Suffixens funktioner är generellare och kan appliceras på föreställningarna i båda begreppsklasserna, så t.ex. har både *befintlig* och *obefintlig* hypostaserats (abstraherats/substantiverats) med suffixet *-het* medan *gångbar* icke har negerats till **ogångbar*.

Tabell 25 redovisar några suffix i klassen TILLVARO som saknas i INTIGHET:

Tabell 25. Suffix i begreppsklassen TILLVARO som saknas i begreppsklassen INTIGHET

Rot	TILLVARO	INTIGHET
tion	<i>aktualisation, aktualisationsprocess</i>	
stens	<i>existens, koexistens, subsistens</i>	
ligen	<i>säkerligen, verkligen</i>	

Slutligen redovisar vi också (tabell 26) lånordskatalogen för begreppsklassen INTIGHET.

Tabell 26. Lånordskatalog för begreppsklassen INTIGHET

abstraktum
annullera
fiktiv
fingerad
hypotetisk
negativ
negativitet
nihilism
nirvana
nullitet
potentiell
simulerad
tabula rasa

8. Sammanfattning

I artikeln presenteras tesaurusen och idéerna bakom denna typ av ordbok. Vidare diskuteras tesaurusens makro- och mikrostruktur. Ett längre resonemang gäller vilka typer av relationer eller ”länkar” vi återfinner i en tesaurus. I den empiriska delen av undersökningen behandlas den historiska utvecklingen av två begreppsklasser: TILLVARO och INTIGHET

9. Litteraturförteckning

- Andersen, H. 1945. *Dansk begrebsordbog*. Copenhagen.
- Benot, E., 1898. *Diccionario de ideas afines*. Madrid.
- Bring, S.C. 1930. *Svenskt ordförråd ordnat i begreppsklasser*.
- Brouwers, L. 1928. *Het juiste woord*. Betekenis-woordenboek der nederlandsche taal. Turnhout.
- Dahlgren, F.A. 1914–16. *Glossarium öfver föråldrade eller ovanliga ord och talesätt från och med 1500-talets andra årtionde*. Lund. (i begreppsklassad och elektronisk version se Lange 1992).
- Dornseiff, F. 1934. *Der deutsche Wortschatz nach Sachgruppen*. Berlin.
- Dutch, R.A. 1962. se Roget.
- Hallig & Wartburg 1952 (andra uppl. 1963). *Begriffssystem als Grundlage für die Lexikographie*. Versuch eines Ordnungsschemas. Berlin.
- Lange, S. 1992. En databaserad begreppsordbok för den äldre svenskan. I: *Nordiske studier i leksikografi*. Oslo.
- Malmberg, B. 1970 (uppl. 4). *Nya vägar inom språkvetenskapen*. Scandinavian University Books. Stockholm.
- Marello, C. 1991. The thesaurus. I: *Handbücher zur Sprach- und Kommunikationswissenschaft (=HSK) 5:1083–1094*.
- McArthur, T. 1981. *Longman Lexicon of Contemporary English*. Harlow, Essex.
- Moser, H. 1959. Neuere und neueste Zeit. Von der 80er Jahren des Jahrhunderts zur Gegenwart. I: Maurer, F. & Stroh, F. (Hrsg.) *Deutsche Wortgeschichte Band II*. Berlin.
- Nationalencykopedins ordbok (=NEO) CD-version 1999, v. 2.0.*
- Nordisk leksikografisk ordbok, 1997 (=NEO)*. Universitetsforlaget AS.
- Póra, F. 1907. *A magyar rokonertelmű szók és szólások kézikönyve*. Budapest.
- Roget, M.P. 1852. *Thesaurus of English Words and Phrases* (första utgåvan 1852; utg. R.A. Dutch 1962).
- Sanders, D. 1873–77. *Deutscher Sprachschatz*. Hamburg.

Schlessing, A. 1881. *Deutscher Wortschatz oder Der passende Ausdruck*. Esslingen 1881.

Svenska Akademiens ordbok (=SAOB) 1898–. Lund.

Wehrle, H. & Eggers, H. 1967. *Deutscher Wortschatz*. Stuttgart.

10. Bilaga (vissa tabeller)

Tabell 1. Ett antal betydelser i begreppsklassen TILLVARO

'det att leva el. ha existens som påminner om liv'	'förekomma (någonstans) antingen i sinnevärlden el. i tanke-el. fantasivärldar'	'som redan finns på angiven plats och vid angiven tidpunkt'; 'som faktiskt föreligger'
'det att existera'		'som existerar (och är tillgänglig) vid viss tidpunkt, i visst sammanhang e.d'
'det som existerar el. kan tänkas'	'förekomma (någonstans) i sinnevärlden'	'som finns (i världen) och kan uppfattas eller påvisas med sinnena'
		'som verkligen existerar'
'tillvaro'	'bestå, äga bestånd, finnas kvar; existera, finnas till'	'som just nu råder'
		'som (just) nu finns eller fungerar men kan komma att förändras i framtiden'
		'som är på platsen'
'det att befinna sig på ngn plats i mots. till att vara i rörelse e.d'		'som pågår eller är inne nu'
'förhandenvaro, existens, tillvaro, förekomst'		
'det att ngt finns (inom visst område'		'som det är fråga om i det givna sammanhanget'
'om egenskapen att ha l. vara substans l. väsen'		'som har direkt anknytning till verkliga förhållanden'
'ngt som faktiskt existerar i verkligheten (och som man kan eller måste räkna med)'	'komma att äga rum'	'som finns (i världen) och kan uppfattas eller påvisas med sinnena'
'ngt verkligt'	'ske'	'som är utan inskränkning'
'sammanfattningen av allt som faktiskt och påtagligt förekommer i världen el. inom visst konkret el. abstrakt område; särsk. i mots. till fantasier e.d.'	'vara möjlig att påträffa på spridda platser, inom ett visst område, under en viss tidsperiod'	'mycket väsentlig'
'det att vara aktuell'	'ge intryck av att (rimligtvis) vara'	'som rör den viktigaste eller största delen av ngn helhet'
	'finnas'	'som har mycket substans'
	'finnas att få'	'som enbart tar hänsyn till fakta vid bedömning m.m.'
'egenskap(en) l. förhållande(t) att vara faktisk;verklighetstrohet'	'(fortlöpande) äga rum'	
	'uttala som ett faktum'	
'sakförhållande som inte kan bestridas'		
'det att vara objektiv'		

Tabell 3. Ett antal formella länkar i begreppsklassen TILLVARO

<i>sI</i>	<i>vI</i>	<i>aI</i>
Tillvaro	existera	befintlig
existens	vara till	förefintlig
vara	finnas (till)	verklig
varande	vara för handen	faktisk
varelse	subsistera	förhandenvarande
tillvarelse	givas	nuvarande
tillvarelseform	påträffas	närvarande
befintlighet	bestå i	innevarande
förefintlighet	ligga i	tillstädesvarande
förekomst	vara fallet (händelsen)	ifrågavarande
substantialitet	äga rum	real
realitet	inträffa	reell
reale	tima	absolut
verklighet	förekomma	essentiell
aktualitet	förefalla	väsentlig
aktualisation	förefinnas	substansiell
aktualisationsprocess	föreligga	objektiv
faktiskhet	pågå	självbestående
(orubbligt) faktum	påstå	självbestämd
fakta	befinnas	självständig
objektivitet	befinna sig	säker
s2	v2	fast
värld	uppkomma	oförstörd
världsalltet	uppstå	positiv
skapelse	bliva till	konkret
ontologi	komma till	ontologisk
(tingens) väsen	begynna	a2
väsentlighet	framträda	sann
företeelse	uppträda	riktig
fenomen	visa sig	oemotsäglich
sätt att te sig	te sig	otvivelaktig
s3	bliva något	ovillkorlig
självbestånd	förvandlas till	obetingad
bestånd	giva upphov till	oanfäktlig
subsistens	åstadkomma	oanfäktbar
fortvaro	aktualisera	oantastlig
fortkomst	skapa	oantastbar
liv	verkställa	tillförlitlig
självpupphållelse	sätta i verket	bestämd
självbestämning	v3	välgrundad
uppehälle	bestå	(fullt) motiverad
utkomst	bibehålla sig	befogad
s4	förbliva	avgjord
närvaro	räcka	giltig
samvaro	hålla sig	gällande
koexistens	fortfara	sannskyldig
samverkan	fortvara	påtaglig
s5	leva (och röras)	a3
riktighet	andas	gångse
(naken) sanning	vegetera	gångbar
allvar (och icke skämt).	finna sig (i ett läge)	aktuell
	tillbringa tiden	rådande
	inrätta livet	pågående
	framslåpa livet	förhärskande
	inrätta tillvaron	härskande
	framslåpa tillvaron	överbäggande
		a4
		verkligen
		förvisso
		i sanning
		säkerligen
		i själva verket
		till finnandes
		under solen o.s.v.

Tabell 8. Rotkatalog för begreppsklassen TILLVARO

<i>Rot</i>	<i>Bring</i>
antasta	oantastbar, oantastlig
bestämd	bestämd, självbestämd
bli	bliva något, bliva till, förbliva
falla	förefalla, vara fallet (händelsen)
finna	befinna sig, befinnas, befintlig, befintlighet, finna sig (i ett läge), finnas till, förefinnas, förefintlig, förefintlighet, till finnandes
fram	framträda
giva	giva upphov till, givas
gå	gångbar, i gång, pågå, pågående
hand	för handen, förhandenvarande, vara för handen
hålla	bibehålla sig, hålla sig, i behåll, själv-uppehållelse, (uppehälle)
in	inträffa
komma	förekomma, förekomst, förekomst, komma till, uppkomma, utkomst, åstadkomma
ligga	föreligga, ligga i
liv	(allt) vad liv och anda har, framsläpa livet, inrätta livet, leva (och röras), liv, vid liv
på	på benen, på jorden, pågå, pågå, pågående, påstå, påstå, påtaglig, påträffas, påträffas
riktig	riktig, riktighet
sann	(naken) sanning, i sanning, sann, sannskyldig
skap	skapa, skapelse
stå	(självständig), bestå, bestå i, bestånd, bestånd, påstå, självbestående, självbestånd, självbestånd, uppstå
säker	säkerligen
tag(a)	påtaglig
te	företeelse, sätt att te sig, te sig
till	bliva till, finnas (till), framsläpa tillvaron, giva upphov till, inrätta tillvaron, komma till, till finnandes, tillbringa tiden, tillförlitlig, tillstädesvarande, tillvarelse, tillvarelseform, tillvaro, vara till
träda	framträda, uppträda
träff	inträffa, påträffas
upp	uppträda
vara	fortvara, fortvaro, framsläpa tillvaron, förhandenvarande, ifrågavarande, inneverande, inrätta tillvaron, nuvarande, närvarande, närvaro, samvaro, tillstädesvarande, tillvarelse, tillvarelseform, tillvaro, vara, vara fallet, vara för handen, vara till, varande, varelse
verk	i själva verket, samverkan, sätta i verket, verklig, verkligen, verklighet, verkställa
värld	i (den) världen, värld, världsalltet
väsen	(tingens) väsen, väsentlig, väsentlighet

Tabell 11. Brings och Dahlgrens ord tidsbestämda och sorterade i fallande ordning (Dahlgrens ord har försetts med dennes ekvivalenter)

<i>Ord</i>	<i>Första belägg</i>	<i>Betydelse enligt Dahlgren</i>
oanfäktbar	1896	
aktualitet	1895	
reale	1894	
oantastbar	1892	
befintlighet	1887	
existens	1882	
aktualisationsprocess	1877	
aktuell	1871	
aktualisation	1861 aktualisera	
aktualisera	1861	
förekomst	1858	
förhärskande	1858	
självuppehållelse	1854	
de facto	1850	
objektiv	1848	
pågå	1847	
påträffas	1845	
allvarlighet	1844	allvar
fortvaro	1843	
befogad	1842	
pågående	1842	
Tillvaro	1830	
uppträda	1828	
till finnandes	1828	
faktiskhet	1823	
faktisk	1822	
koexistens	1821	
självbestämd	1820	
ligga	1820	
fintlig	1807	
samverkan	1805	
världsalltet	1799	
teelse	1799	
avgjord	1798	
objektivitet	1795	
konkret	1795	
vara fallet (händelsen)	1794	
oantastlig	1791	
ifrågavarande	1789	
inträffa	1786	
rådande	1785	
finnas	1781	
bestämd	1766	
påtaglig	1765	

<i>Ord</i>	<i>Första belägg</i>	<i>Betydelse enligt Dahlgren</i>
självbekant	1756	
oanfäktlig	1755	
(orubbligt) faktum	1755	
fakta	1755	
falla	1752	
säkerligen	1749	
ovillkorlig	1745	
ontologisk	1744 (ontologi)	
ontologi	1744	
blicka	1741	synas, blicka fram, lysa fram, synas, visa sig
väsentlighet	1734	
fenomen	1734	
bibehålla sig	1726	
förhandenvarande	1723	
absolut	1723	
riktig	1722	
vara	1720	
självbekänt	1718	
existera	1716	
opåtalandes	1711	oemotsäglich
härkomma	1709	åstadkomma
obetingad	1700	
fortkomst	1699	
självständig	1699	
skepsel, skäpsel	1694	skapelse, skapad varelse, foster
fordenskap	1694	uppehälle
positiv	1692	
hugfast	1683	fast, ståndaktig
befintlig	1682	
realitet	1680	
verklighet	1680	
vegetera	1671	
härdig	1670	fast, stadig
verkligen	1670	
närvist	1669	närvaro, närhet
ante sig	1666	te sig
finna sig (i ett läge)	1662	
reell	1662	
snäll	1661	riktig
verkställa	1660	
essentiell	1660	
lifnad	1658	liv, upplivande (formvariant till levnad)
anhålla	1656	fortfara, hålla i
befinna sig	1656	
stadig, stadig	1655	fast, bestående
verklig	1654	
real	1652	
väsentlig	1652	
rättskyldig	1650	sannskyldig

<i>Ord</i>	<i>Första belägg</i>	<i>Betydelse enligt Dahlgren</i>
giltig	1648	
sanning	1643	verklighet
realiter	1641	
bliva till	1640	
oförstörd	1640	
otvifvels	1638	otvivelaktigt
förvanskas	1635	förvandlas
förbehålla	1635	bibehålla
otvivelaktig	1635	
anväxa	1634	uppväxa, uppstå
överbäggande	1634	
förevisa	1633	förekomma, förefalla, vara till hands
substansiell	1633	
i behåll	1633	
i svang	1633	
visa sig	1631	
ojäfligt	1628	otvivelaktigt
ståndighet	1627	bestånd
tillbringa tiden	1624	
innevarande	1622	
fullända	1620	tillbringa, använda
riktighet	1620	
givas	1614	
fortfara	1612	
utkomst	1608	
välgrundad	1607	
sannfärdig	1604?	sann, verklig
vistas	1600-t	vara, befinna sig
varelse	1600-t	väsande, egenskap
framhålla	1592	fortfara, framhärda
blinka	1591	framskymta, blicka fram, framskymta, visa sig
lefnad	1590	liv
förlätelig	1585	tillförlitlig
påstå	1585	
sticka	1585	besticka sig, befinna sig, ligga (i)
oemotsäglich	1582	
befinnas	1568	
anrigta	1565	åstadkomma, ställa till, åstadkomma
förlida	1561	tillbringa, framleva
friliga, friligen	1561	förvisso, utan tvivel, förvisso
inrätta livet	1561	
inrätta tillvaron	1561	
blecka, bleka	1560	lysa (fram), visa sig
sannskyld	1560	sannskyldig
sann	1558	sanning, redlighet
endstå, entstå	1557	uppstå, uppkomma
otvifvelig	1555	otvivelaktigt
fast	1555	säkert, förvisso, fullt och fast
förbliva	1547	

<i>Ord</i>	<i>Första belägg</i>	<i>Betydelse enligt Dahlgren</i>
gångbar	1547	
hålla på	1545	fortfara, hålla enträget i me
i gång	1543	
beständelig	1542	välgrundad, som har god grund
giva upphov till	1542	
bygga	1541	skapa, bilda
finna sig	1541	befinnas, visa sig
lefvande	1541	liv, levnad
allvarhet	1541	allvar, kraft, mod, tapperhet
ligga i	1541	
stå	1541	påstå, äga bestånd/vara, påstå
stå	1541	bestå
framträda	1541	
varelse	1541	tillvarelse
fullsträcka	1540	verkställa
gåf	1540	gångbar, gängse, bruklig
i omlopp	1540	
häfva an	1539	begynna
göra	1538	skapa, frambringa, bereda
bejaga, bejåga	1535	vinna, erhålla, åstadkomma
hålla sig	1534	
anhäfva	1530	börja, uppkomma
förhäfva sig	1529	uppstå, upphäfva sig, uppstå, uppkomma
gill	1529	giltig, fullgod
rättsinniga	1528	sant, riktigt
beständelighet	1528	bestånd
förfara	1527	åstadkomma
otvekelig, otvikelig	1527	otvivelaktig, obestridlig
behålla	1526	bibehålla
blifva	1526	bestå, bliva bestående, bestå
allvarlig	1526	bestämd, avgörande
skapelse	1526	skapelse, skapad varelse, skapat ting
lifaktighet	1526	liv
själ	1526	liv
hafva sig	1526	befinna sig
beskaffa	1526	bereda, åstadkomma
för handen	1526	
gänglig	1525	gängse, gångbar
enkande, enkede, enkende	1524	avgjord, bestämd
liklig	1524	giltig
hals	1524	liv
göras	1523	vara, bliva
må, måga	1523	befinna sig
begå, begånga	1521	tillställa, åstadkomma, bedriva, utföra, uträtta, förrätta
tillstädesvarande	före 1520 tillstädes	
varelse	före 1520	
värld	före 1520	

<i>Ord</i>	<i>Första belägg</i>	<i>Betydelse enligt Dahlgren</i>
skapelse	före 1520	
bestånd	före 1520	
liv	före 1520	
uppehälle	före 1520	
närvaro	före 1520	
samvaro	före 1520	
(naken) sanning	före 1520	
allvar (och icke skämt).	före 1520	
vara till	före 1520	
finnas (till)	före 1520	
bestå i	före 1520	
äga rum	före 1520	
tima	före 1520	
komma	före 1520	
uppkomma	före 1520	
uppstå	före 1520	
komma till	före 1520	
begynna	före 1520	
te sig	före 1520	
bliva något	före 1520	
förvandlas till	före 1520	
åstadkomma	före 1520	
skapa	före 1520	
bestå	före 1520	
räcka	före 1520	
leva (och röras	före 1520	
andas	före 1520	
nuvarande	före 1520	
närvarande	före 1520	
säker	före 1520	
fast	före 1520	
sann	före 1520	
tillförlitlig	före 1520	
sannskyldig	före 1520	
gängse	före 1520	
förvisso	före 1520	
i själva verket	före 1520	
ja visst	före 1520	

Tabell 15. Rotkatalog för levande och dött i begreppsklassen
TILLVARO

<i>Rot</i>	<i>Levande (Bring)</i>	<i>Döda (Dahlgren)</i>
allvar		<i>allvarhet(=allvar)</i> <i>allvarlig(=bestämd)</i> <i>allvarliga(=verkliga)</i>
bestämd	<i>bestämd, självbestämd</i>	
blecka/bleka		<i>blecka/bleka(=visa sig)</i>
bli(va)	<i>bliva något, bliva till, förbliva</i>	<i>bliva(=bestå)</i>
blicka		<i>blicka(=visa sig)</i>
blinka		<i>blinka(=visa sig)</i>
bygga		<i>bygga(=skapa)</i>
en		<i>enkande(=bestämd);</i>
falla	<i>förefalla, vara fallet (händelsen)</i>	<i>falla (=förekomma, förekomma)</i>
fara		<i>förfara(=åstadkomma)</i>
fast		<i>fast(=förvisso)</i>
fin(na)	<i>befinna sig, befinnas, befintlig, befintlighet, finna sig (i ett läge), finnas till, förefinnas, förefintlig, förefintlighet, till finnandes</i>	<i>fina(=visa sig)</i>
fort	<i>fortfara, fortkomst, fortvara, fortvaro</i>	
fram		<i>framhålla(=fortfara), hålla fram (=fortfara)</i>
fri		<i>friliga/friligen(=förvisso)</i>
full		<i>fullsträcka(=verkställa), fullända(=tillbringa)</i>
för	<i>förvandlas till,</i>	<i>förfara(=åstadkomma), förhäfva sig (=uppstå, uppkomma), förvanskas(=förvandlas), förbehålla(=bibehålla), förlida(=tillbringa)</i>
före	<i>förefintlighet, förekomst, förekomma, förefalla, förefinnas, föreligga</i>	<i>föreviska(=förekomma)</i>
gill		<i>gill(=giltig)</i>
giltig	<i>giltig</i>	
giva	<i>giva upphov till, givas</i>	
gå	<i>gångbar, i gång, pågå, pågående</i>	<i>angå(=pågå), begå(=åstadkomma), begånga(=åstadkomma), gänglig(=gängse, gångbar)</i>
gäf		<i>gäf(=gångbar, gängse)</i>
göra		<i>göras(=vara, bliva), göra(=skapa)</i>
hals		<i>hals(=liv)</i>
hand	<i>för handen, förhandenvarande, vara för handen</i>	
hava		<i>hafva sig(=befinna sig)</i>

<i>Rot</i>	<i>Levande (Bring)</i>	<i>Döda (Dahlgren)</i>
håll/häll	<i>bibehålla sig, hålla sig, i behåll, självuppehållelse, uppehälle</i>	<i>anhålla(=fortfara) , behålla(=bibehålla), framhålla(=fortfara), förbehålla(=bibehålla) hålla fram(=fortfara), hålla på(=fortfara), uppehålla(=bibehålla), underhålla(=uppehälle)</i>
hård/härd		<i>hård(=fast), härdig(=fast)</i>
häfva		<i>anhäfva(=begrinna), förhäfva sig(=uppstå, uppkomma), häfva an(=begrinna),</i>
jaga		<i>bejaga(=åstadkomma), bejaga(=åstadkomma), uppjaga(=åstadkomma)</i>
kom(ma)	<i>förekomma, förekomst, förekomst, komma till, uppkomma, utkomst, åstadkomma</i>	<i>härkomma(=åstadkomma), uppkomma(=åstadkomma)</i>
leva	<i>leva (och röras),</i>	<i>lefnad(=liv), lifnad(=liv), lefvande(=liv),</i>
lida		<i>förlida(=tillbringa)</i>
ligga	<i>föreligga, ligga i</i>	
lik		<i>liklig(=giltig)</i>
liv	<i>(allt) vad liv och anda har, framsläpa livet, inrätta livet, liv, vid liv</i>	<i>lifaktighet(=liv),</i>
må		<i>må/måga sig(=befinna sig)</i>
när	<i>närvaro</i>	<i>närvist(=närvaro)</i>
på	<i>på benen, på jorden, pågå, pågå, pågående, påstå, påstå, påtaglig, påträffas, påträffas</i>	<i>hålla på (=fortfara)</i>
rigta		<i>anrigta(=åstadkomma)</i>
riktig	<i>riktig, riktighet</i>	
rätt		<i>(rättsinniga(=sant,riktigt), rättskyldig)</i>
sann	<i>(naken) sanning, i sanning, sann, sannskyldig</i>	<i>sann(=s. sanning, sannfärdig(=sann,verklig, sanning(=verklighet, sannskyld(=sannskyldig</i>
själ		<i>själ(=liv)</i>
skaffa		<i>beskaffa(=åstadkomma)</i>
skap	<i>skapa, skapelse</i>	<i>skepsell/skäpsel(=skapelse</i>
snäll		<i>snäll(=riktig)</i>
stadig		<i>stadig/städig(=fast)</i>
sticka		<i>sticka(=befinna sig)</i>
stiga		<i>uppstiga(=uppstå)</i>
sträcka		<i>fullsträcka(=verkställa)</i>
stå	<i>(självständig), bestå, bestå i, bestånd, bestånd, påstå, självbestående, självbestånd, självbestånd, uppstå</i>	<i>beständelig(=välgrundad, beständelighet(=bestånd, endstå(=uppstå,uppkomma), entstå, stå(=påstå), stå(=bestå), ständighet(=bestånd</i>

<i>Rot</i>	<i>Levande (Bring)</i>	<i>Döda (Dahlgren)</i>
tag(a)	<i>påtaglig</i>	
(an)tast	<i>oantastbar, oantastlig</i>	
te	<i>företeelse, sätt att te sig, te sig</i>	<i>ante sig(=te sig),</i>
till	<i>bliva till, finnas (till), framsläpa tillvaron, giva upphov till, inrätta tillvaron, komma till, till finnandes, tillbringa tiden, tillförlitlig, tillstädesvarande, tillvarelse, tillvarelseform, tillvaro, vara till</i>	<i>tillförlåten(=tillförlitlig, tillförlåtlig(=tillförlitlig, tillförtrolig(=tillförlitlig</i>
tona		<i>tona sig(=visa sig?)</i>
träda	<i>framträda, uppträda</i>	
träff	<i>inträffa, påträffas</i>	
tyga		<i>tyga(=åstadkomma)</i>
under		<i>underhålle(=uppehålle</i>
upp	<i>uppkomma, uppstå, uppträda</i>	<i>uppjaga(=åstadkomma), uppstiga(=uppstå)</i>
uppe	<i>uppehålle</i>	<i>uppehålla(=bibehålla)</i>
ut		<i>utverka(=verkställa)</i>
vandla	<i>förvandlas till</i>	
vanska		<i>förvanskas (=förvandlas till)</i>
var	<i>fortvara, fortvaro, framsläpa tilvaron, förhandenvarande, ifrågavarande, innevarande, inrätta tillvaron, nuvarande, närvarande, närvaro, samvaro, tillstädesvarande, tillvarelse, tillvarelseform, tillvaro, vara, vara fallet, vara för handen, vara till, varande, varelse</i>	<i>vare(=varande, varelse(=varande varelse(=tillvarelse varelse(=väsende</i>
verk	<i>i själva verket, samverkan, sätta i verket, verklig, verkligen, verklighet, verkställa</i>	<i>utverka(=verkställa), yrkliga(=verkligen</i>
viss		<i>visseliga(=förvisso, visst(=förvisso</i>
vist		<i>närvist(=närvaro, vistas(=vara)</i>
värld	<i>i (denna) världen, värld, världsalltet</i>	
väs-	<i>(tingens) väsen, väsentlig, väsentlighet</i>	<i>väsentlig (=’verklig’)</i>
växa		<i>anväxa(=uppstå)</i>
ypp/öpp		<i>yppa sig(=uppstå, visa sig), yppas(=uppstå, uppkomma), öppa sig(=uppstå, visa sig)</i>
ända		<i>fullända(=tillbringa)</i>

Tabell 16. Affixkatalog för levande och dött i begreppsklassen
TILLVARO

Affix	Levande (Bring)	Dött (Dahlgren)
<i>Prefix</i>		
an		<i>angå</i> (=pågå), <i>anhålla</i> (=fortfara), <i>anhäfv</i> a (=begrinna), <i>anrigta</i> (=åstadkomma), <i>ante sig</i> (=te sig), <i>anväxa</i> (=uppstå), <i>häfva an</i>
be	<i>befinna sig, befinnas, befintlig, befintlighet, befogad, begrinna, bestå, bestå i, bestånd, bestämd, bibehålla sig, i behåll, obetingad, självbestående, självbestånd, självbestämd, självbestämning</i>	<i>beständelig</i> (=välgrundad), <i>besticka</i> (=befinna sig), <i>begå</i> (=åstadkomma), <i>begånga</i> (=åstadkomma), <i>behålla</i> (=bibehålla), <i>bejaga</i> (=åstadkomma), <i>bejäga</i> (=åstadkomma), <i>beskaffa</i> (=åstadkomma)
end/ent		<i>endstå/entstå</i> (=uppstå, uppkomma)
här		<i>härkomma</i> (=åstadkomma)
o	<i>(orubblig) faktum, oanfäktbar, oanfäktlig, oantastbar, oantastlig, obetingad, oemotsäglich, oförstörd, otvivelaktig, ovillkorlig</i>	<i>ojäfligt</i> (=otvivelaktigt), <i>opåtalandes</i> (=oemotsäglich), <i>otvekelig/otvikelig</i> (=otvivelaktig), <i>otvifvelig</i> (=otvivelaktig), <i>otvifvels</i> (=otvivelaktigt)
<i>Suffix</i>		
ande		<i>levande</i> (=liv)
bar	<i>gångbar, oanfäktbar, oantastbar</i>	
else	<i>företeelse, självuppehållelse, skapelse, tillvarelse, tillvarelseform, vara fallet, (händelsen), varelse</i>	<i>varelse</i>
het	<i>befintlighet, faktiskhet, förefintlighet, riktighet, verklighet, väsentlighet</i>	<i>allvarhet</i> (=allvar), <i>allvarlighet</i> (=allvar), <i>beständelighet</i> (=bestånd), <i>lifaktighet</i> (=liv), <i>ståndighet</i> (=bestånd)
ig	<i>(orubblig) faktum, befintlig, befintlighet, förefintlig, förefintlighet, giltig, oanfäktlig, oantastlig, oemotsäglich, otvivelaktig, ovillkorlig, påtaglig, riktig, riktighet, sannskyldig, självständig, tillförlitlig, verklig, verklighet, väsentlig, väsentlighet</i>	

<i>Affix</i>	<i>Levande (Bring)</i>	<i>Dött (Dahlgren)</i>
ing/ning	<i>(naken) sanning, självbestämning</i>	
itet	<i>aktualitet, objektivitet, realitet, substantialitet,</i>	
(e)lig		<i>allvarlig (=bestämd), beständelig (=välgrundad), liklig (=giltig)</i>
liga/ligen	<i>säkerligen, verkligen</i>	<i>friliga/friligen (=förvisso)</i>
nad		<i>lefnad (=liv)</i>
tion	<i>aktualisation, aktualisationsprocess</i>	

Tabell 18. Tidsbestämning av det levande ordbeståndet i begreppsklassen INTIGHET (§= paragraf i Bring)

Ord	§	Första-belägg	Ordbok	Kommentar
hädangången	a2	1925		
utdöende	a2	1904		
obefintlig	a1	1895		
förkommen	a2	1893		
tabula rasa	s2	1887		
ohållbarhet	s4	1885, (1866)	SAOB, -NEO, (ohållbar) 1832	
nirvana;	s2	1875		
fantasifoster	s4	1875		
okroppslighet	s4	1853	-NEO, 1799 (okroppslig)	
Intighet	s1	1848		
overklig	a1	1845		
intetsägande	a3	1845		
subjektiv	a4	1841		
ohållbar	a3	1832		
borttyna	v1	1818	SAOB, -NEO	
otillfredsställande	a3	1818		
förflyktiga	v3	1817	SAOB,-NEO, 1789 (förflyktigas)	tidigare i fackspråk enl SAOB
oväsentlighet	s4	1815, (1791)	SAOB, -NEO, 1749 (oväsentlig)	
potentiell	a4	1813		
intig	a1	1812		
innehållslös	a3	1812	SAOB, -NEO 1811 (innehållstom)	
gå hädan	v1	1811	SAOB,-NEO	jfr hädangå (1670,1745) + hädan+verb; jfr gå 'dö'
negativitet	s1	1810, (1818)	-NEO, SAOB	
tomrum	s1	1808		
obefintlighet	s1	1807	-NEO	
overklighet	s1	1807	-NEO, (SAOB se ovärklighet)	
nihilism	s2	1807		
gå i putten	v1	1805		
okroppslig;	a1	1799		
negativ	a3	1799		
fiktiv	a4	1793		
utsåld	a2	1792		
inbillningsfoster	s4	1790		
undvara;	v4	1786		
hjärnspöke	s4	1781		
föregiven	a4	1769	SAOB, -NEO 1545 (föreg)	

<i>Ord</i>	<i>§</i>	<i>Första- belägg</i>	<i>Ordbok</i>	<i>Kommentar</i>
grundlöshet	s4	1761	SAOB, -NEO, 1532 (grundlös)	
hypotetisk	a4	1760		
nullitet	s1	1749		
tillintetgörelse	s2	1749		
oväsentlig	a3	1749		
upphäva	v2	1743		
otillräcklighet	s3	1738	SAOB, -NEO 1873 otillräcklig NEO	
otillräcklig	a3	1738		
bristfull	a3	1738	-NEO bristfällig 1701	
avstanna	v1	1729		
gagnlöshet	s4	1724, (1888)	SAOB, -NEO, 1719 (gagnlös)	
lucka	s1	1710		
bortsmälta	v1	1704	SAOB, -NEO	
undandröja	v2	1688		
defekt	a2	1685		
skenbar	a4	1672		
utelämna;	v2	1669		
livlös	a2	1665		
noll (och intet värde)	s3	1664	SAOB	
ogiltighet	s4	1664	SAOB, - NEO, 1662 (ogiltig)	
ogiltig	a3	1662		
annullera	v2	1658		jfr nolla
dödfödd	a3	1650		
kraftlöshet	s4	1640	SAOB, -NEO, 1541 (kraflös)	
upphöra (att existera)	v1	1640		
förbruka	v3	1640		
felande	a2	1640	SAOB, -NEO	
tyna	v1	1639		
gå under	v1	1636		
inbillad	a4	1635	-NEO	
defekt;	s3	1631		
inbillning	s4	1627		
utdöd	a2	1626		
fingerad	a4	1625	SAOB (språkprov), -NEO 1625 (fingera)	
fantasi	s4	1619		
gagnlös	a3	1619		
avskaffa	v2	1611		
förbi	a5	1605	alternativ finns	

<i>Ord</i>	<i>§</i>	<i>Första- belägg</i>	<i>Ordbok</i>	<i>Kommentar</i>
ofullkomlighet	s3	1604, 1688	SAOB, -NEO, (ofullkomlig) fsv	
nolla	s1	1601		
förstörelse	s2	1599		
ogrundad	a3	1598		
nödstilldhet	s3	1597	SAOB, - NEO nödstilld fsv	
förlora	v4	1587		
uppdiktad	a4	1565		
saknad	s3	1563		
upplösa	v3	1558, 1639		
slätt intet	a5	1555	SAOB, -NEO	
förstöring	s2	1554		
utrotning	s2	1547		
undergång	s2	1544		
omkomma	v1	1544		
gå miste om	v4	1542		
minskas;	v1	1541	SAOB, -NEO, fsv (minska)	
saknas	v5	1541		
förlorad	a2	1541		
kraftlös	a3	1541		
(puts) väck	a5	1539		
sin kos	a5	1534		
grundlös	a3	1532		
omintetgöra	v2	1526		
bortkommen	a2	1524	SAOB, NEO: 1837 (i bet 'vilsekommen'	
(det tomma) intet	s1	före 1520		
tomhet	s1	före 1520		
frånvaro;	s1	före 1520		
död	s2	före 1520		
fördärv	s2	före 1520		
ödeläggelse	s2	före 1520		
armod	s3	före 1520		
fattigdom	s3	före 1520		
brist	s3	före 1520		
förgås	v1	före 1520		
dö	v1	före 1520		
försvinna	v1	före 1520		
förgå	v1	före 1520		
tillintetgöra	v2	före 1520		
förstöra	v2	före 1520		
undertrycka	v2	före 1520		
avsätta	v2	före 1520		
borttaga	v2	före 1520		
förtära	v3	före 1520		
uttömma;	v3	före 1520		

<i>Ord</i>	<i>§</i>	<i>Första- belägg</i>	<i>Ordbok</i>	<i>Kommentar</i>
mista	v4	före 1520		
förverka	v4	före 1520		
förspilla	v4	före 1520		
umbära	v4	före 1520		
felas	v5	före 1520		
fattas	v5	före 1520		
sakna	v5	före 1520		
tryta	v5	före 1520		
brista	v5	före 1520		
ofödd	a1	före 1520		
ogjord	a1	före 1520		
oskapad	a1	före 1520		
avliden	a2	före 1520		
utslocknad	a2	före 1520		
död	a2	före 1520		
frånvarande;	a2	före 1520		
tom	a3	före 1520		
ofullkomlig	a3	före 1520		
utblottad	a3	före 1520		
nödställd;	a3	före 1520		
oviss;	a4	före 1520		
borta	a5	före 1520		

Tabell 21. Döda ord i begreppsklassen INTIGHET (alfabetiskt sorterade; § = motsvarande paragraf i Bring)

Ord	§	Betydelse enligt Dahlgren
afbräcka	v2	upphäva, förmå att bryta upp, upphäva
afdanka,	v2	avskaffa
afdrifva,	v2	avskaffa, undanröja
afgrundad	a3	ogrundad
afgå	v2	bliva avskaffad
afgå	v1	försvinna, upphöra
afhäfva	v2	avlyfta, undanröja
afkorta	v2	indruga, avskaffa
afkorta	v2	omintetgöra, låta komma till korta, omintetgöra
aflåta	?	avstå ifrån, upphöra med, underlåta
aflägga	v2	avskaffa, upphäva
afsakna	v5	sakna
afslå	v1	upphöra med
afslå	v2	avdraga, minska, nedsätta
afsofva	v1	avsomna, dö
afställa	v2	avskaffa
afstöta	v2	avsätta
aftagas	v1	minskas, avtaga
afvika	v1	försvinna
afvända	v1	upphöra
andas	v1	dö, giva upp andan, dö
armdom	s3	fattigdom
begifva	v2	upphäva
begiva	v1	upphöra med (eg. upphöra att existera m.a.)
bila	v5	tryta, vara uttömd
blifva	v1	omkomma, stupa
bortfräta	v3	förtära
bortgå	v1	försvinna
bortlägga	v2	avlägga, avskaffa
bortnimma	v2	borttaga
borto	a5	borta
bortrapa	v2	bortroffa, undanröja
bortsaknas	v5	saknas
bristaktig	?	ful med brist
bräck	s3	brist, avsaknad
bräcklighet	s2	fördärv, skada
darf	s2	fördärv
dröm	s4	inbillningsfoster
dufva	v2	trycka, undertrycka
dukas	s2	djävulen, eufemistisk benämning på djävulen, undergång, förstoring
dådlös	a3	kraftlös, orkeslös, overksam, lättjefull
dödaktig	a2	död, dödlik
fallera	v5	felas, tryta
framfaren	a2	avliden
framliden	a2	avliden
frånstadd	a2	frånvarande

<i>Ord</i>	<i>§</i>	<i>Betydelse enligt Dahlgren</i>
förbryta	v1	bryta, minska, försvaga, dämpa
förbryta	v4	förverka
förbrytelse	?	förverkande
förderfning	s2	fördärv
fördervelse	s2	fördärv
fördufva	v2	undertrycka
fördöd	a2	avliden
förfara	v4	förverka
förfaras	v1	förgås, förstöras
förgå	v2	förstöra, bringa att förgås, förstöra
förgånga	v1	förgås
förgöra	v2	tillintetgöra, förstöra
förkomma	v1	förgås, dö
förkriga	v4	förlora/förspilla genom krig eller genom processer
förkrossa	v2	förstöra, ödelägga
förkufva	v2	undertrycka, undanröja
förlida	v1	förgå, lida till slut, förgå, försvinna
förliden	a2	avliden
förlisa	v4	förverka, förlora
förlägga	v2	nedlägga, tillfoga nederlag, underlägga sig, underkuva, undertrycka, ödelägga, förstöra, omintetgöra
förlösa	v3	upplösa
förqvackla	v4	förspilla, fuska bort
förringa sig, förringra sig	v1	minska, nedsätta
förringa, förringra	v1	minska, nedsätta
försaka	v4	förverka, göra sig förlustig
förse	v4	förverka
förskingra	v2	tillintetgöra
förskittra	v4	förspilla
förslå	v4	bortslå, förlora
försmälta	v3	upplösas, förfalla
förspela	v4	förspilla, förlora
förstumma	v2	förstöra?
förstyra	v2	störta, tillintetgöra, utrota
förständen	?	förverkad, vartill lösningsrätt är förlorad
försätta	v4	bortsätta, förspilla
förtappa	v4	förlora, förspilla
förtrycka	v2	undertrycka, förkväva
förtuska	v2	undertrycka, förhemliga
förtära	v4	förspilla
förtära	v2	tillintetgöra
förvandla	v2	undanröja, avhjälpa
förvanskelse	s2	förstörelse, förgängelse
förvansklighet	s2	fördärv
förvarda	v1	förgås, undergå förgängelse
förvarda	v1	försvinna
föräta	v2	genom ätande förstöra
helsa hem	v1	dö, uttr

<i>Ord</i>	<i>§</i>	<i>Betydelse enligt Dahlgren</i>
igenvända	v1	upphöra
ingenhet	s1	intet, oduglighet, ovärdighet
inte	a5	intet
livlös	a2	bliva livlös, mista livet
lösa	s3	brist på något
maktlös	a3	kraftlös, utan laga kraft
mangel	s3	brist
mangla	v5	fattas, brista
mindra	v1	minska
mista	v4	undvara, umbära
nederdufva	v2	undertrycka
nederfall	s2	fall, undergång
nederkufvelse	?	undertryckande
nederlägga	v2	tillintetgöra
nederslag	?	upphävande
nedertrycka	v2	undertrycka, underkuva
null	a3	ogiltig, av intet värde
null,nulla	s1	noll, nolla
nödträngd	a3	nödställd
obindig	a3	ogiltig, icke bindande, ogiltig
odöd	s2	död onaturlig, onaturlig död
okraftig	a3	kraftlös
oliflig	a2	livlös
ombringa	v4	förspilla
onyttas	v4	förspillas, bliva onyttig, förspillas
oqvick	a2	livlös
ren	a3	tom
reppa,räppa	v3	upplösa, riva upp, upplösa, bryta upp, bryta
rygga	v2	upphäva
rymma	v2	undanröja
siffra	s1	nolla, odåga, stackare, mähä
siffra	s1	noll, nolla
själas	v1	dö, ligga i själåtåget, dö
skinande	a3	skenbar, skenfager
skinlig	a4	skenbar
slantra bort	v4	genom överksamhet förspilla, sudda bort
slita	v3	upplösa
smala	v1	minska, uttömma
spilla	v4	förspilla, förtaga
sprätta	v4	förspilla, sparka (bort), förspilla
stympta	v1	minska
svinna	v1	försvinna
svång	a3	tom i magen, sugande i magen
svånghet	s1	tomhet
tappa	v4	förlora
tappt	a4	förlorad
tråt	s3	trytande, brist
trängd	a3	nödställd, behövande
tära	v3	förtära, föda sig, förtära
umbära	v4	förlora, mista

<i>Ord</i>	<i>§</i>	<i>Betydelse enligt Dahlgren</i>
umgå,omgå	v1	förgå, förflyta, förlida
umstörta,omstörta	v2	förstöra, tillintetgöra
undanrymma	v2	undanröja
underdämpa	v2	undertrycka
undergå	v1	gå under, gå förlorad
underkufva	v2	undertrycka
uppbryta	v2	upphäva
uppehålla	v1	upphöra med, hålla upp , upphöra med,
upphålla	v1	upphöra
upplossa	v3	upplösa
upplåta	v4	mista, låta, mista, sätta till
uppnöta	v3	förtära
upprycka	v2	upphäva
upptära	v3	förtära
utborgad	a3	utblottad genom att lämna på borgen
utelåta	v2	utelämna
utgråta	v4	förlora genom gråt, förstöra genom gråt
utkrigad	a3	utblottad genom krig, genom krig utblottad
utkräftad	a3	berövad all kraft (=kraftlös)
utlägga	v2	utelämna
utrymma	v2	undanröja
utskudda,utskydda	v3	utskaka, uttömma, utgjuta
uttära	v3	förtära, tära till slut
utösa	v3	uttömma, utblotta
van	a3	tom
vedertorftighet	s3	torftighet
vända igen	v1	upphöra
återvända	v1	upphöra
åtgå	v1	förgås
öda	v2	tillintetgöra, föröda, ödelägga
ödelägga	v2	tillintetgöra
ödemål	s2	ödeläggelse, tillintetgörrelse
öfvergå,öfvergånga	v1	förgå

Tabell 22. Gemensamma rötter i begreppsklasserna TILLVARO och INTIGHET

<i>Rot</i>	<i>TILLVARO</i>	<i>INTIGHET</i>
fin(na)	<i>befinna sig, befinnas, befintlig, befintlighet, finna sig (i ett läge), finnas till, förefinnas, förefintlig, förefintlighet, till finnandes</i>	<i>obefintlighet, obefintlig.</i>
giva	<i>giva upphov till, givas</i>	<i>föregiven,</i>
gå	<i>gångbar, i gång, pågå, pågående</i>	<i>undergång, förgås, gå hädan, gå under, gå i putten, förgå, gå miste om, utgången, bortgången, hädangången;</i>
håll/häll	<i>bibehålla sig, hålla sig, i behåll, självuppehållelse, uppehälle</i>	<i>ohållbarhet, ohållbar, innehållslös,</i>
kom(ma)	<i>förekomma, förekomst, förekomst, komma till, uppkomma, utkomst, åstadkomma</i>	<i>ofullkomlighet, omkomma, omkommen, förkommen, bortkommen, ofullkomlig, ofullkomlighet, omkomma</i>
liv	<i>(allt) vad liv och anda har, framsläpa livet, inrätta livet, leva (och röras), liv, vid liv</i>	<i>livlös</i>
skap	<i>skapa, skapelse</i>	<i>oskapad</i>
tag(a)	<i>påtaglig</i>	<i>borttaga</i>
till	<i>bliva till, finnas (till), framsläpa tillvaron, giva upphov till, inrätta tillvaron, komma till, till finnandes, tillbringa tiden, tillförlitlig, tillstädesvarande, tillvarelse, tillvarelseform, tillvaro, vara till</i>	<i>tillintetgörelse, otillräcklighet, tillintetgöra, otillfredsställande, otillräcklig,</i>
var	<i>fortvara, fortvaro, framsläpa tillvaron, förhandenvarande, ifrågavarande, innevarande, inrätta tillvaron, nuvarande, närvarande, närvaro, samvaro, tillstädesvarande, tillvarelse, tillvarelseform, tillvaro, vara, vara fallet, vara för handen, vara till, varande, varelse</i>	<i>frånvaro, undvara, frånvarande</i>
verk	<i>i själva verket, samverkan, sätta i verket, verklig, verkligen, verklighet, verkställa</i>	<i>overklighet, förverka, overklig,</i>
väs	<i>(tingens) väsen, väsentlig, väsentlighet</i>	<i>väsenlöshet, oväsentlighet, oväsentlig,</i>

Tabell 23. Rötter i begreppsklassen TILLVARO som ej återfinns i begreppsklassen INTIGHET

<i>Rot</i>	<i>TILLVARO</i>
bestämd	<i>bestämd, självbestämd</i>
bli	<i>bliva något, bliva till, förbliva</i>
falla	<i>förefalla, vara fallet (händelsen)</i>
fort	<i>fortfara, fortkomst, fortvara, fortvaro</i>
hand	<i>för handen, förhandenvarande, vara för handen</i>
ligga	<i>föreligga, ligga i</i>
på	<i>på benen, på jorden, pågå, pågå, pågående, påstå, påstå, påtaglig, påträffas, påträffas</i>
riktig	<i>riktig, riktighet</i>
sann	<i>(naken) sanning, i sanning, sann, sannskyldig</i>
stå	<i>(självständig), bestå, bestå i, bestånd, bestånd, påstå, självbestående, självbestånd, självbestånd, uppstå</i>
te	<i>företeelse, sätt att te sig, te sig</i>
träda	<i>framträda, uppträda</i>
träff	<i>inträffa, påträffas</i>
värld	<i>i (den) världen, värld, världsalltet</i>

Tabell 24. Affix i begreppsklassen TILLVARO som återfinns i begreppsklassen INTIGHET

Affix	TILLVARO	INTIGHET
<i>Prefix</i>		
be	<i>befinna sig, befinnas, befintlig, befintlighet, befogad, begynna, bestå, bestå i, bestånd, bestämd, bibehålla sig, i behåll, obetingad, självbestående, självbestånd, självbestämd, självbestämning</i>	<i>obefintlighet, obefintlig,</i>
o	<i>(orubbligt) faktum, oanfäktbar, oanfäktlig, oantastbar, oantastlig, obetingad, oemotsäglich, oförstörd, otvivelaktig, ovillkorlig</i>	<i>obefintlighet, överklighet, otillräcklighet, ofullkomlighet, okroppslighet, ohållbarhet, oväsentlighet, ogiltighet, obefintlig, ofödd, ogjord, oskapad, okroppslig, ogrundad, ohållbar, ogiltig, oväsentlig, ofullkomlig, otillfredsställande, otillräcklig, oviss,</i>
<i>Suffix</i>		
bar	<i>gångbar, oanfäktbar, oantastbar</i>	<i>ohållbarhet, ohållbar, skenbar,</i>
else	<i>företeelse, självuppehållelse, skapelse, tillvarelse, tillvarelseform, vara fallet, (händelsen), varelse</i>	<i>tillintetgörrelse, förstörelse, ödeläggelse,</i>
het	<i>befintlighet, faktiskhet, förefintlighet, riktighet, verklighet, väsentlighet</i>	<i>Intighet, tomhet, väsenlöshet, obefintlighet, överklighet, otillräcklighet, nödställdhet, torftighet, ofullkomlighet, okroppslighet, grundlöshet, ohållbarhet, oväsentlighet, ogiltighet, gagnlöshet, kraflöshet,</i>
ig	<i>befintlig, befintlighet, förefintlig, förefintlighet, giltig, oanfäktlig, oantastlig, oemotsäglich, otvivelaktig, ovillkorlig, påtaglig, riktig, riktighet, sannskyldig, självständig, tillförlitlig, verklig, verklighet, väsentlig, väsentlighet</i>	<i>Intighet, obefintlighet, överklighet, ödslighet, otillräcklighet, fattigdom, torftighet, ofullkomlighet, okroppslighet, oväsentlighet, ogiltighet, intig, överklig, obefintlig, okroppslig, ogiltig, oväsentlig, ofullkomlig, otillräcklig,</i>
ing/-ning	<i>(naken) sanning, självbestämning</i>	<i>utsläckning, utrotning, förstöring, inbillning, inbillningsfoster,</i>
itet	<i>aktualitet, objektivitet, realitet, substantialitet,</i>	<i>nullitet, negativitet,</i>

Rapporter från ORDAT
Det svenska ordförrådets utveckling 1800–2000
ISSN 1650-2582

1. Sven-Göran Malmgren. Projektet Det svenska ordförrådets utveckling 1800–2000. Utgångspunkter. December 2000.
2. Sven Lange. Tesaurusen i ordförrådsforskningens tjänst. December 2000.